

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

ANJA MIKLAVČIČ
Leposlovje v Gorenjskem glasu
Diplomsko delo

Kranj, april 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

ANJA MIKLAVČIČ

Leposlovje v Gorenjskem glasu

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Univerzitetni študijski enopredmetni
program: slovenski jezik in književnost

Kranj, april 2011

Zahvala

Mentorju red. prof. dr. Miranu Hladniku
za strokovnost, svetovanje in razumevanje. Kadarkoli sem se obrnila na vas, ste bili vedno
dosegljivi, pripravljeni pomagati in dobre volje.

Mami Špeli in očetu Franciju,
da sta mi nudila moralno oporo in podpirala vsa leta študija ter mi stala ob strani.

Gregorju,
ki je vseskozi verjel vame, za nesebično pomoč in spodbujanje skozi vsa leta študija.

Leposlovje v Gorenjskem glasu

Diplomsko delo obravnava leposlovje v lokalnem časopisu *Gorenjski glas* (1953. leta preimenovan v *Glas Gorenjske*) v letih 1948–1959 v povojnem času, tj. času utrjevanja ideologije socializma v državi, po sporu z Informbirojem.

Diplomsko delo je razdeljeno na dva dela. V prvem sem predstavila ozadje izhajanja, vsebino in razvoj časopisa ter družbenopolitične razmere v letih 1948–1959. Drugi del pa prinaša analitični prikaz pripovedne proze po posameznih številkah, kjer sem podlistke razdelila po tematiki, znotraj te pa na prevladujočo idejo.

Ključne besede: Gorenjski glas, Glas Gorenjske, podlistek, socializem, ideja, tematika, motiv.

Literature in Gorenjski glas

Graduation thesis deals with literature in a local newspaper *Gorenjski glas* (in 1953 renamed to *Glas Gorenjske*) in the years 1948-1959 after war. This was the time when consolidation of the ideology of socialism took place in the country after the conflict with Informbiro.

I have divided the thesis into two parts. In the first part I focus on the background of publishing, content, newspaper development and socio-political situation in the years 1948-1959. The second part brings an analytical overview of narrative prose in individual issues which I divided by topic and within each by the dominant idea.

Keywords: Gorenjski glas, Glas Gorenjske, feuilleton, socialism, idea, topic, motive.

Kazalo vsebine

ZAHVALA.....	I
LEPOSLOVJE V <i>GORENJSKEM GLASU</i>	II
LITERATURE IN <i>GORENJSKI GLAS</i>	II
KAZALO VSEBINE	III
KAZALO SLIK.....	IV
KAZALO TABEL	V
1. UVOD.....	6
2. DRUŽBENOPOLITIČNE RAZMERE V LETIH 1948–1958	7
3. GORENJSKI GLAS.....	9
3.1. GORENJSKI GLAS SKOZI ZGODOVINO	9
4. IZ VSEBINE	15
5. ANALIZA PRIPOVEDNE PROZE V LETIH 1948–1958	23
5.1. PRIPOVEDNA PROZA S TEMATIKO DRUGE SVETOVNE VOJNE.....	24
5.2. PRIPOVEDNA PROZA S TABORIŠČNO TEMATIKO.....	40
5.3. PRIPOVEDNA PROZA Z LJUBEZENSKO TEMATIKO.....	40
5.4. PRIPOVEDNA PROZA S HUMORISTIČNO TEMATIKO.....	41
5.5. PRIPOVEDNA PROZA S TEMATIKO KRIMINALA IN UMOROV	43
5.6. PRIPOVEDNA PROZA S ČRNSKO TEMATIKO.....	48
5.7. PRIPOVEDNA PROZA Z ŽIVALSKO TEMATIKO	48
5.8. PRIPOVEDNA PROZA S FOLKLORNO TEMATIKO.....	49
5.9. PRIPOVEDNA PROZA Z ZGODOVINSKO TEMATIKO	50
5.10. PRIPOVEDNA PROZA RAZLIČNIH TEMATIK	52
6. BIBLIOGRAFIJA PROZE IN POEZIJE PO LETNIH	57
6.1. V <i>GORENJSKEM GLASU</i> (1948–1952)	57
6.1.1. Pripovedna proza	57
6.1.2. Poezija.....	59
6.2. V <i>GLASU GORENJSKE</i> (1953–1959)	60
6.2.1. Pripovedna proza	60
6.2.2. Poezija.....	68
7. AVTORSTVO.....	71
8. KRATKE BIOGRAFIJE AVTORJEV.....	75
9. STATISTIČNA ANALIZA	76
10. POVZETEK.....	80
11. LITERATURA.....	81
12. VIRI.....	81
13. IZJAVA O AVTORSTVU.....	82

Kazalo slik

Slika 1: Poziv frontovcem	16
Slika 2: Oglas iz leta 1956.....	18
Slika 3: Ponavljajoči se pozivi	19
Slika 4: Prvič <i>Gorenjski glas</i>	19
Slika 5: Glava časopisa od 17. februarja 1949 do konca leta.....	20
Slika 6: V letu 1953 je bila do 16. maja takšna glava.	20
Slika 7: Glava časopisa od 23. maja 1953 do konca 1955. leta	20
Slika 8: Glava časopisa v letu 1956	21
Slika 9: Glava časopisa 1957–1959	21
Slika 10: Vrstne oznake v pripovedni prozi	77

Kazalo tabel

Tabela 1: Različna podnaslavljanja časopisa	12
Tabela 2: Uredniki <i>Glasu Gorenjske</i>	12
Tabela 3: Število izdanih števil	13
Tabela 4: Število izvodov	13
Tabela 5: Število stalnih naročnikov	13
Tabela 6: Število pripovednoproznih besedil	76

1. Uvod

V diplomskem delu obravnavam leposlovne objave, t. i. podlistke,¹ v lokalnem časopisu *Gorenjski glas* (1953. leta preimenovan v *Glas Gorenjske*) v povojnem obdobju v letih 1948–1958 v času utrjevanja ideologije državnega socializma in ideološko političnih sprememb po resoluciji Informbiroja leta 1948.

Za temo sem se odločila zaradi še neraziskanega področja obdobja povojnega izhajanja lokalnega časnika in radovednosti, koliko prostora so v njem namenili pripovedni prozi. Obenem pa me je tudi zanimala pestrost in raznolikost literarne bere, ki se je v tistem času ponujala bralcu.

Namen diplomskega dela je pregled vseh številke časopisa v izbranem desetletju, bibliografski popis avtorjev z njihovimi objavami, prikaz raznolikosti tematik objavljene pripovedne proze in zapis zgodovinskega ozadja izhajanja časopisa, saj o njem do zdaj ni bilo nikjer ničesar zapsanega.

Pregledala sem vse številke *Gorenjskega glasa* v tem obdobju, začenši z letnikom 1948, pa vse do letnika 1959, kar znaša 667 številke. Poudariti moram, da v letniku 1959 nisem popisala vseh leposlovnih objav, ampak sem vključila v analizo le tista besedila, ki se niso zaključila v letniku 1958, saj sem želela smiselno dokončati njihovo analizo. Glavni del naloge je posvečen analizi proznih objav, kljub temu da velik delež zasedata tudi poezija in mladinska/otroška literatura, kar pa ni bilo področje mojega raziskovanja. V bibliografiji sem zajela in popisala celotno leposlovje, objavljeno v letih 1948–1959.²

V zaključku sem napravila statistično analizo, kjer sem v grafih prikazala delež vrstne opredelitve podlistkov, delež proze in poezije ter delež avtorjev in avtoric. V tabeli sem prikazala tudi število pripovednoproznih besedil v letih 1948–1958.

¹SSKJ: **podlistek** -tka m (i) prozni sestavek v časopisu, navadno v več nadaljevanjih: najprej prebere podlistek; roman je izšel kot podlistek // živahno, duhovito pisan literarni sestavek, navadno grafično ločen od drugega gradiva.

Kmecl, *Mala literarna teorija*: **podlistek/feljton** (fr.) daljša didaktična knjižna vrsta. Prvotno tisti del časopisa, ki je služil zabavi in ni prinašal političnih, športnih, gospodarskih in podobnih novic, marveč sestavke o gledališču, družabnem življenju, potopise ipd. – vse na poljuden, kramljajoč, razvedrilen način. Od začetka 19. stoletja se začne ta rubrika pojavljati spodaj, pod črto, od tod ime »podlistek«.

² Poudariti moram, da v tem letu nisem pregledala vseh leposlovnih objav, ampak sem poskušala dokončati analizo romana, ki se ni zaključil v letu 1958, temveč se je nadaljeval še v leto 1959.

2. Družbenopolitične razmere v letih 1948–1958

Mediji, medijski delavci ali novinarji so se v povojnem času znašli v položaju, ki so bili predvsem kanal enosmerne komunikacije med oblastjo in bralci – bili so veliko bolj kot druge gospodarske panoge pod nadzorom oblasti. Med časopisi sta osrednje mesto zavzemala *Slovenski poročevalec* in *Ljudska pravica*. Šele 1952. leta so omilili pritisk na kulturne ustvarjalce, ko so na jugoslovanskem kongresu književnikov sprejeli stališče, da so v kulturi najpomembnejša estetska merila. (Prunk, 1998: 153–154)

Na sam izgled in vsebino prispekov je imela roko nad njimi oblast, zato se v njih odraža drugačna podoba življenja, vrednot, miselnosti in idej. Pisana beseda bi morala po miselnosti partijskih kulturnih ideologov služiti krejitvi monopola Zveze komunistov (ZK) v državnem sistemu, za kar naj bi do ukinitve 1952. leta skrbel organ komunistične partije komisija za agitacijo in propagando (Agitprop).³ Po njeni ukinitvi je sicer dobro leto vladala praznina pri nadzoru nad mediji do aprila 1954, ko je bila pri predsedstvu SZDL ustanovljena komisija za tisk. Urednike medijev so zbirali člani komisije Agitpropa, novinarji pa so bili na konferenci obveščeni tako o vsebini kot načinu poročanja, pa tudi o tem kdaj in kaj naj se piše.

Obdobje med letoma 1948 in 1953 je bilo čas hitrega gospodarskega razvoja Federativne ljudske republike Jugoslavije (FLRJ), določenega s prvo petletko. V tem času se je izoblikoval politični sistem, potrjen na VI. kongresu KPJ in z jugoslovansko ustavo 1953. Izoblikovale so se državne meje, sklenjene so bile mirovne pogodbe, Jugoslavija je dobivala na mednarodni veljavi. Ob slabih odnosih z Zahodom so se zaostрили odnosi s Sovjetsko zvezo in posledično s celotnim Vzhodnim blokom, kar je ključno vplivalo tako na gospodarski razvoj kot tudi na zunanje- in notranjepolitične razmere v državi. Po resoluciji Informbiroja je po prvem obdobju popolnega sledenja sovjetskim smernicam prišlo do preobrata in odpora do tedanje vzornice Sovjetske zveze.

Nezadovoljstvo s političnim, socialno ekonomskim in kulturnim razvojem Slovenije v komunističnem sistemu so na svojem občnem zboru 1950. leta izrazili tudi slovenski pisatelji. Na 3. kongresu OF leta 1951 je član izvršnega odbora OF Edvard Kocbek ostro kritiziral oblast, ki da vzdržuje ozračje izrednega stanja ter tako ne dopušča nazorske svobode in duši ustvarjalnost ljudstva. Njegova kritika seveda ni ostala brez posledic. (Prunk, 1998: 152)

³ Njena glavna naloga je bila »ideološki dvig partijskega kadra in pravilna ideološka in politična vzgoja širokih ljudskih množic. (Gabrič, 1991: 494)

V začetku januarja 1953 sta ljudska skupščina FLRJ in Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije sprejeli ustavna zakona o temeljih družbene in politične usmeritve, s katerima so po uvedbi samoupravljanja v gospodarstvu in njegovem širjenju na druga področja omogočili »delno demokratizacijo političnega življenja, decentralizacijo gospodarstva (republike so dobile večje pristojnosti) in od sredine petdesetih let dvig življenjskega standarda.« (Prunk, 1998: 155)

Konec leta 1955 so v Sloveniji z zadovoljstvom sprejeli odločitev državnega političnega vodstva o prehodu na politiko mirnejšega ter bolj vsestranskega gospodarskega razvoja, kar je bilo razumljivo, saj so izgradnjo ključnih industrijskih objektov v Sloveniji spremljale velike težave (Prinčič, 1992: 37). Življenje v obdobju samoupravnega socializma je dobivalo spodbudnejše poteze, kar je vplivalo na povečanje celotne storilnosti (v petdesetih letih je Slovenija dosegala zelo visoke stopnje letne rasti).

3. Gorenjski glas

3.1. Gorenjski glas skozi zgodovino

Gorenjski glas je bil lokalni časopis, ki je sprva izhajal kot tednik, kasneje kot poltednik, zasnovan na tedanjih postavkah in načelih o vlogi tiska kot kolektivnega organizatorja z jasno izraženo politično mislijo, da bo prikazoval napore delovnega človeka v naših tovarnah, delo naših kmetov za dvig kmetijstva, delovni polet naših ljudi po ustanovah in vseh ostalih delovnih toriščih.

Prva številka *Gorenjskega glasa* kot glasila Osvobodilne fronte za Gorenjsko, predhodnika današnjega, je izšla 21. avgusta 1944. Sledili sta ji še dve številki (8. in 20. septembra 1944), potem pa je prenehal izhajati za krajše časovno obdobje. Izdali so ga v nakladi dva tisoč izvodov, kar je bil za takratne čase in vojne razmere izreden dosežek. Natisnjen je bil v partizanski tiskarni Donas.

Leta 1945 so se ponovno pojavili poskusi izhajanja poltednika *Gorenjca*⁴ (prva številka je izšla 9. februarja), ki pa je izhajal le nekaj mesecev, od februarja do marca (zadnja številka 5. maja).

Pobudniki za ponovno izhajanje *Gorenjskega glasa* in uredništvo so bili mnenja, da je za mobilizacijo in vzgojo delovnega človeka potrebno začeti razmišljati o ustanovitvi časopisa, ki naj bi redno izhajal in sproti obveščal ljudi o vseh važnejših dogodkih na Gorenjskem.

Na tradicijah predvojnega in medvojnega naprednega tiska je znova zaživel leta 1947 kot glasilo *Naše delo*, ki je prvi gorenjski časopis po osvoboditvi, in šteje za rojstvo *Gorenjskega glasa*, saj od takrat do danes izhaja neprekinjeno. Tiskali so ga v Savi v Kranju. Tako je v oktobru 1947. leta izšla prva⁵ številka *Našega dela*, ki je obravnavala pretežno kulturne in prosvetne probleme na Gorenjskem, saj so urejali in pisali vanj predvsem prosvetni in kulturni delavci.

⁴ Prva številka poltednika *Gorenjec* je izšla 13. januarja 1900. V uvodniku je bilo zapisano, da bo še posebej zastopal gorenjske koristi, da bo politični in gospodarski list, ki bo podprl tudi kmete, trgovino in obrt. Prenehal je izhajati 17. marca 1916, ponovno pa je oživel 2. februarja 1934. Potem je izhajal še do aprila 1941, do vdora okupatorja, ko so prepovedali slovenske časopise. Izšlo je 25 števil, tiskali so ga v Gorenjski založbi v Kranju.

⁵ Prvih števil *Našega dela* ni niti v arhivih Glasa Gorenjske niti v arhivih tiskarne, ki ga je tiskala, niti v Študijski knjižnici v Kranju.

Do konca 1947. leta sta izšli še dve številki, saj časopis ni izhajal v določenih terminih, pač pa po potrebi. Zaradi pomanjkanja materialnih možnosti je prenehal izhajati.

Glasilo *Naše delo* se je takoj naslednje leto, z izjemo prvih dveh števil, 1. oktobra 1948, preimenovalo v *Gorenjski glas*⁶: glasilo okrajnega odbora OF Kranj po odloku plenuma Okrajnega odbora OF Kranj.

V uvodni besedi k prvi povojni številki je zapisano: »Okrajni plenum OF za okraj Kranj je na svojem zadnjem zasedanju v mesecu avgustu sklenil, naj se v najkrajšem času organizira izdajanje lokalnega časopisa.«

V zadnji številki (22. 12. 1948) je bilo zapisano važno obvestilo, namenjeno vsem krajevnim odborom OF okraja Kranj: »Z novim letom 1949 bo glasilo Okrajnega odbora OF začelo izhajati tedensko.« Nadalje so napisane dolžnosti vseh odborov OF, in sicer (navedla bom le glavne):

- Da se vsi odbori OF naročijo na *Gorenjski glas*.
- Da pridobijo čim več novih naročnikov.
- Da organizirajo dopisovanje v časopis o vseh aktualnih problemih in dogodkih v domačem kraju.

Do konca leta je izhajal kot štirinajstdnevnik, izšlo je šest števil (prva številka je izšla 1. oktobra 1948), katerih vsebina se razprostira na štirih straneh. Izhajal je neperiodično, saj je naslednja, druga številka, izšla 6. novembra, nato 25. novembra, 10. in 22. decembra. Glavni in odgovorni urednik je bil Marjan Telatko, ki je bil hkrati še upravnik, kolporter in akviziter. Znan je bil po tem, da je s celimi zavoji časopisa tekal od trafike do trafike in organiziral kolportažo. Urednik je bil do konca 1951. leta.

1949. leta je začel izhajati kot tednik in od takrat izhaja neprekinjeno. Najprej je izhajal enkrat tedensko, in sicer ob četrtnih, na koncu pa so se ustalili pri dvakrat tedenskem izhajanju. Povečal se je tudi obseg strani – iz prvotnih štirih je objavljajal na osmih, včasih tudi desetih straneh. Urednik časopisa je bil v tem času še vedno edini novinar pri časopisu.

⁶Ime je ohranil vse do danes.

Popravljanje prispekov in drugi posli so se opravljali še vedno na prostovoljni osnovi, saj je bila temu primerna tudi oblika člankov in časopisa.

Leta 1952 se je *Gorenjski glas* združil z jeseniškim *Kovinarjem* in obdržal svoje ime. Ob združitvi je časopis zamenjal format. Začel je izhajati na večjem formatu, medtem ko je število strani ostalo še vedno isto. Odgovorni urednik je bil do 27. aprila 1952 Verko Gasar.

V januarju 1952. leta se je uredništvo preselilo od Jelena na Savski breg številka 2. Časopis je bil v tem času organ okrajnih odborov OF Kamnik, Kranj – okolica, Radovljica in mestnih odborov OF Kranj in Jesenice. Od 27. aprila 1952 do 13. septembra 1952 časopis ni imel odgovornega urednika. Urejal ga je uredniški odbor, v katerem so nastale precejšnje spremembe. V tem času se je pri časopisu zaposlilo nekaj novih ljudi, tako da je ob koncu 1952. leta redakcija imela pet stalnih novinarjev.

1. januarja 1953 se preimenuje v *Glas Gorenjske*, ki izhaja neprekinjeno do leta 1960. S tem časopis dobi direktorja Naceta Šumija in novega urednika Slavka Breznika, ki leta 1957 postane direktor časopisa, odgovorni urednik pa Miro Zakrajšek. Časopis je povečal svoj obseg in je izhajal na šestih straneh.

Časopis je, ko je začel oktobra 1948. leta znova izhajati, pogosto menjal tudi ime.

1948, 1949	<i>Gorenjski glas – glasilo okrajnega odbora OF Kranj</i>
1950–13. julij 1950	<i>Gorenjski glas – glasilo osvobodilne fronte okraja Kranj</i>
20. julij 1950–27. september 1951	<i>Gorenjski glas – glasilo osvobodilne fronte okrajev Kranj</i>
4. oktober 1951–20. december 1951	<i>Gorenjski glas – glasilo osvobodilne fronte mesta Kranja, okrajev Kranj – okolica in Kamnik</i>
1. januar 1952–20. december 1952	<i>Gorenjski glas – glasilo osvobodilne fronte za Gorenjsko</i>
1. januar 1953–24. december 1955	<i>Glas Gorenjske</i>
1. januar 1956–24. december 1956	<i>Glas Gorenjske – glasilo SZDL za Gorenjsko</i>
1. januar 1957–1959	<i>Glas Gorenjske – glasilo socialistične zveze delovnih ljudi za Gorenjsko</i>

Tabela 1: Različna podnaslavljanja časopisa

Tako pogosto kot je časopis menjal ime, je menjal tudi odgovorne urednike.

1. oktober 1948–konec 1951. leta	Marjan Telatko
januar 1952–27. april 1952	Verko Gasar
27. april 1952–13. september 1952	brez odgovornega urednika
13. september 1952–konec 1952. leta	Dušan Bavdek
1. januar 1953–12. oktober 1956	Slavko Breznik
12. oktober 1956–(ni podatka)	Miro Zakrajšek

Tabela 2: Uredniki Glasu Gorenjske

Sprva so bili mnjenja, da *Gorenjski glas* preveč spominja na kompromitiranega, klerikalnega in belogardističnega *Gorenjca*, zato so osvojili naslov *Naše delo*. Leta 1948 so izvedeli, da je v partizanih izhajal *Gorenjski glas* kot glasilo Osvobodilne fronte na Gorenjskem, zato je obveljalo poimenovanje *Gorenjski glas*. Uredništvo in uprava sta bila v Kranju pri Jelenu.

V spodnjih tabelah sem prikazala število izdanih številk, število izvodov in stalnih naročnikov⁷.

1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
6	47	52	52	52	52	52	53	101	100	100

Tabela 3: Število izdanih številk

1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
–	2000 – 3000	–	–	5000 – 5.500	7.000 – 7.200	8.000	8.500	9.500 – 10.000	–	–

Tabela 4: Število izvodov

1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
–	⁸	⁹	–	2.100	4.000	4.800	5.300	6.600 – 7.600	–	–

Tabela 5: Število stalnih naročnikov

V letih 1948–1951 naj bi bila naklada po navodilih vlade umetno ustaljena. V letih 1949 in 1950, ko naročnikov ni bilo, so mnogi kolporterji neprodan časopis vračali, saj so ljudje le počasi sprejemali nov časopis za svojega. Ob združitvi *Gorenjskega glasa* in jeseniškega *Kovinarja* 1952. leta je naklada narasla na 5.500 izvodov. Pri tem pa je potrebno poudariti, da je bilo med naročniki še precej takih, ki niso naročili časopis iz notranje potrebe, temveč zaradi agitacije terenskih odbornikov OF, ki so časopis malodane kar vsilili. Ob tem podatku je razumljivo, da je v letu 1952 naklada stalno padala, saj so »prisiljeni naročniki« odpovedali. Ob koncu leta se je tiskal le še v 5000 izvodih.

Od leta 1953 pa je število naročnikov naglo naraščalo, za kar ima posledico, da so vsebine časopisa postajale pestrejšje in obširnejše, saj je namesto štirih, začel izhajati na šestih, velikokrat celo na osmih straneh.

Zanimanje za časopis se je močno okrepilo v 1956. letu, ko je začel izhajati kot poltednik. Uredništvo je na začetku precej oklevalo s to odločitvijo, a ga je pozneje ogromno število naročnikov prepričalo, da je ravnalo prav.

⁷ Podatke sem našla v uvodniku k številki 77, ki je izšla 4. oktobra 1957.

⁸ Naročnikov skorajda ni bilo.

⁹ Naročnikov skorajda ni bilo.

Iz tabele je razviden tudi porast števil v letih 1956–1958, saj je *Glas Gorenjske* iz tednika prešel v poltednik¹⁰, ki je izhajal v približno 10.000 izvodih v ponedeljek in petek. V uvodniku je zapisano, da je prešel v poltednik zaradi »izredne razgibanosti političnega, gospodarskega, kulturnega in fizkulturnega življenja na Gorenjskem.« Kot še beremo, je to predvsem zaradi pospešene obveščenosti in aktualnosti dogodkov, o katerih so do zdaj obveščali z zakasnitvijo. Pomemben podatek je tudi ta, da je bila največja naklada časopisa v sezoni branja, torej pozimi, pozno jeseni in zgodaj spomladi, medtem ko poleti ljudje na podeželju berejo manj.

Tako se je uresničila dolgoletna želja, da postane *Glas Gorenjske* osrednje gorenjsko glasilo (to so želeli uresničiti že z *Gorenjskim glasom*), obenem pa iz uvodnika razberemo tudi o načrtih in idejah za prihodnost, ko naj bi *Glas Gorenjske* izhajal trikrat tedensko, nato pa bi prešel v dnevnik. Žal se ti načrti niso realizirali do danes, saj *Gorenjski glas* še vedno ostaja poltednik.

¹⁰ V uvodniku iz leta 1956 izvemo, da je bilo veliko zanimanje gorenjske javnosti za poltednik, ki naj bi izhajal v ponedeljek in petek, za kar je bila opravljena celo anketa – njen rezultat pa, da so vsi pozdravljali to novost, razen dveh izjem.

4. Iz vsebine

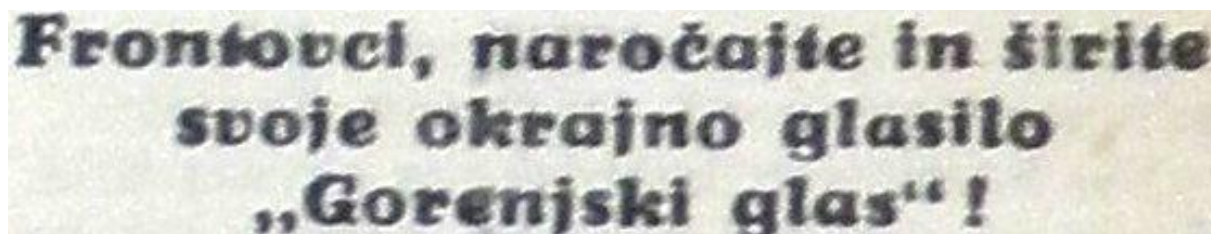
Iz uvodne besede, zapisane 1. oktobra 1948, izvemo o vsebini in nalogi novega časopisa. Zapisano je, da »bo prikazoval napore delovnega človeka v naših tovarnah, delo naših kmetov za dvig kmetijstva, delovni polet naših ljudi po ustanovah in vseh ostalih delovnih toriščih. To bo prav gotovo zanimalo vsakega izmed nas.«

V sami uvodni besedi lahko razberemo tudi o ideološki usmerjenosti časopisa in njegovih sodelavcev, saj bo »list trdna povezava terena z Okrajnim ljudskim odborom (nadalje OLO) in Okrožnim odborom osvobodilne fronte (nadalje OO OF).« Njegova bistvena naloga pa je, da bo kazal pot v socializem, »zato naj se vsakdo oklene novega glasila kot sredstva, ki nas vodi v lepšo bodočnost, in kot orožja proti vsemu, kar skuša slabiti naš boj za socializem.«

Prva naloga novega časopisa bo, da bo kot kolektivni mobilizator in organizator razčiščeval politične nejasnosti, osvetljeval prikrita špekulantske politične namere in da bo še stopnjeval politično zavest ter jo utrjeval. Njegova druga naloga bo razvijati kritiko in samokritiko – s tem misli zopet na skupnost, kolektivno zavest, saj bo prikazoval napore delovnih kolektivov in napore organizacij ter svetle primere kot vzor poedincem in skupnosti, obenem pa prikazoval tudi kritiko – predvsem kritiko dela, da se bodo odpravljale slabosti in napake, s čimer bodo uspehi še večji. Tretja pa izhaja iz kulturnega poslanstva časopisa, saj v kranjskem okraju do zdaj skorajda ni bilo kritičnega pretresa o lastni kulturni dejavnosti.

Časopis je bil lokalni, zato so bile temu primerne tudi vsebine. Prve številke so bralcu ponujale le članke z domačimi, lokalnimi političnimi temami (zasedanje KP-ja, naloge in uspehi KP-ja, zasedanje in poročila dela OF ...), želeli so registrirati pomembne lokalne dogodke, razlagali so uredbe, pojasnjevali razne ukrepe, posebno gospodarske. Ker je bila takrat doba intenzivnih prostovoljnih akcij, so te propagirali in podčrtavali uspehe (uspehi delovnega kolektiva tovarn po celotni Gorenjski, uspehi frontovcev). Zadnjo stran so namenili drugim vestem oz. kot so zapisali v uvodniku kulturnemu poslanstvu časopisa, kjer so bile rubrike *Iz naših krajev in tovarn*, *Važni zapiski na robu* (zapis udarniških prostovoljnih ur), *Kulturne vesti*, tedenski sporedi kinov, seznam porok, športne vsebine (*Fizkultura*, *Šah*), tedenska kronika, različne objave (objave uredništva, osmrtnice, rojstva, smrti, najdene, izgubljene stvari ...), mali oglasi. O dogajanju po svetu ne izvemo ničesar.

V prvih letih izhajanja časopisa so bili velikokrat objavljeni pozivi, kjer vse krajevne OF odbore pozivajo na tekmovanje, s katerim bi pridobili vse več naročnikov, obenem pa bi bilo s tem bolje organizirano dopisništvo za okrajno glasilo OF. Ob takih pozivih je bilo zapisano, da bo dobro opravljeno delo poplačano s knjižno nagrado.

Slika 1: Poziv frontovcem

Četudi glasilo Osvobodilne fronte za kranjski okraj je bilo vedno v gmotni stiski, saj se je vzdrževalo izključno iz lastnih sredstev. Požrtvovalnost avtorjev prvih sestavkov je bila ganljiva – za svoje delo nihče ni zahteval plačila, delo je bilo več ali manj prostovoljno ali kot se je takrat reklo »udarniško«. To je prepričal tudi vsakotedenski prizor urednika na ulici, ko je sam raznašal omote časopisa po trafikah.

Leto 1949 prinese vsebinsko novost, to je podlistek, kateremu je odmerjena ena tretjina časopisa – nima konstantno določene strani objave. Eno stran namenijo kulturnemu pregledu (kot npr. nastopi in uspehi pevskih zborov, napovedniki koncertov, napovedniki o izidu novih knjig, kritika ali vsebina novih filmov). Objavljati začnejo tudi kritične sestavke.

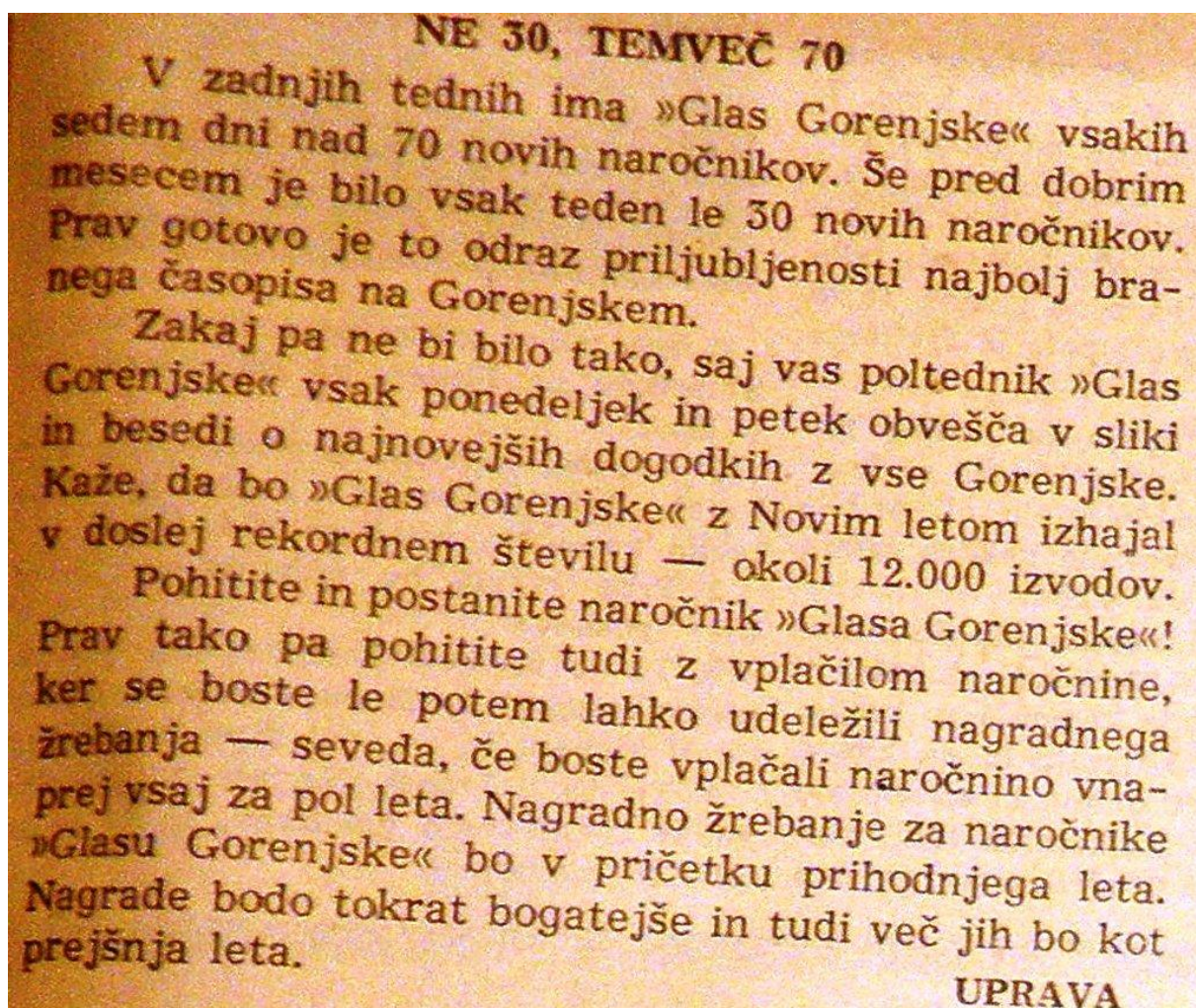
Z letom 1950 dobi časopis novo rubriko *Drobne in važne vesti od vsepovsod* na zadnji strani, kjer poročajo še iz drugih držav Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ). 27. številka (6. julij) pa prinese še eno novost, in sicer novo rubriko *Sem in tja po širnem svetu*, kjer poročajo o dogajanjih po svetu s političnega in gospodarskega vidika, o čemer do zdaj niso.

V *Gorenjskem glasu* iz leta 1951 zasledimo porast reklam oz. čestitk podjetij in tovarn ob večjih praznikih (1. maj, obletnica OF). V tem letniku se prvič pojavita objavi mladinske literature (št. 18, 4. maj), in sicer *Uganke za cicibančke* avtorice M. Bidovec in pesmica *Tvoje oči, sinek*, napisana v vojnem ujetništvu septembra 1941 pod psevdonimom Bd.

7. junija 1952 je *Gorenjski glas* odprl kotiček za pionirje in jim namenil polovico strani z naslovom *Gorenjski pionir*, kjer so objavljeni podlistek (pravljice) ter doživljaji pionirjev. Slednje so, na podbudo urednika te rubrike dedka Kosobrina, sami pošiljali v časopis, obenem pa tudi svoje »literarne dosežke«, kot so pesmice, kratke zgodbe, uganke. *Gorenjski pionir* se je s prvo številko 1954. leta preimenoval v *Mlada rast*, kjer je bila celotna stran vsakih štirinajst dni namenjena cicibančkom in pionirjem – vsebina je bila še bogatejša, objavljali so slikanice, pesmi, pravljice, povesti, uganke, križanke, rebuse, pregovore.

Do približno 1953. leta je *Gorenjski glas* služil kot sredstvo, ki je pomagalo usmerjati množice in razgibati delo ter s pošteno kritiko kazati slabosti in nepravilnosti pri izvrševanju splošnodržavnih kakor tudi republiških, okrajnih in krajevnih nalog, zato je bila osrednja tematika časopisa politika, kasneje pa pridejo v ospredje tudi druge tematike. Označili so ga za glasnika življenjskih potreb in odnosov, kot dobronamerno ogledalo, v smislu stvarnega presojevalca pravilnega dela, slabosti in napak, zato so tudi vsebine temeljile na izrazitih političnih temah, dotikajočih se notranjih političnih odnosov.

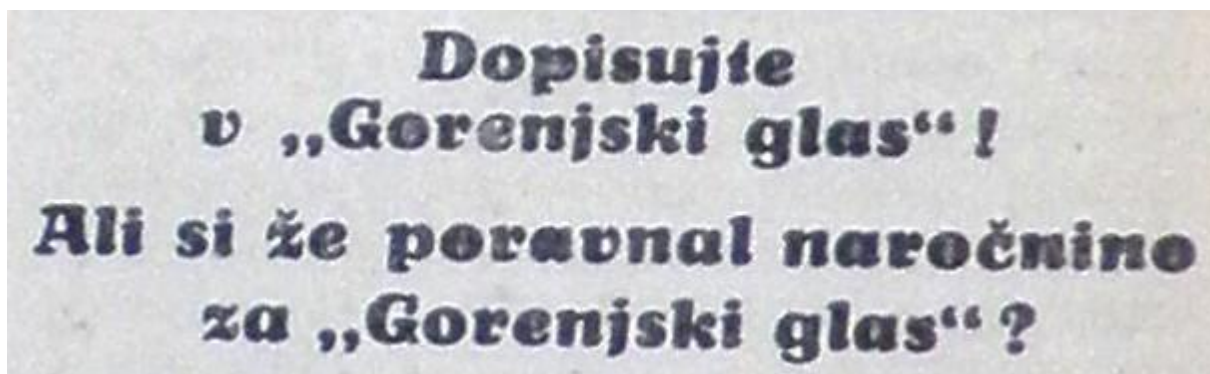
Leta 1956 postane vsebina časopisa bogatejša, obsežnejša, saj se včasih razprostira na desetih ali celo na dvanajstih straneh. V uvodniku prve številke je celo zapisano, katere vsebine bodo objavljene v ponedeljek in katere v petek: »Ponedeljkova številka bo objavljala vse najvažnejše nedeljske politične, gospodarske, kulturne in športne dogodke v besedi in sliki ter bo izhajala na štirih straneh. Petkova številka pa bo razen aktualnega gradiva imela menjaje kmetijsko in družinsko ter pionirsko in slikovno prilogo. Izhajal bo vsaj na osmih straneh.«

Slika 2: Oglas iz leta 1956

V *Gorenjski glas* dopisujejo dopisniki, saj je to »dolžnost vseh odborov OF, da zagotovijo enega rednega dopisnika.« S tem so seveda želeli poživiti frontno delavnost, obenem pa dobiti poročila o doseženih uspehih iz vsakega kraja. Njihova glavna naloga je tudi, da »mora list priti v roke slehernemu volivcu v našem okraju: vsem članom OF in zlasti še članom sindikatov [...] ljudstvu in okrajnemu političnemu in gospodarskemu vodstvu.«

Glas Gorenjske pa so prav tako pomagale razširjati vse množične organizacije na čelu s Socialistično zvezo. Obenem pa so bile pozvane tudi tovarne, podjetja in ustanove, da iz svojih vrst izberejo tovarišice in tovariše, ki bi zastopali in širili časopis. Vidnejša kranjska prosvetna delavca, ki sta objavljala v časopisu, sta bila *Dušan Bavdek* in *Črtomir Zorec* – bila sta tudi prva dva urednika in sodelavca glasila *Naše delo*, predhodnika *Gorenjskega glasa*.

Slika 3: Ponavljajoči se pozivi

Časopisna podoba in izgled sta postajala vedno bolj vizualna. To se je predvsem odražalo pred pomembnimi obletnicami ali državnimi prazniki (1. maj, Dan vstaje slovenskega naroda, Praznik državnosti in neodvisnosti), takrat je bila prva stran barvna, in sicer v barvi takratne vladajoče oblasti (rdeči).

Med leti 1948–1958 se je spreminjal tudi izgled časopisa, predvsem glava časopisa.

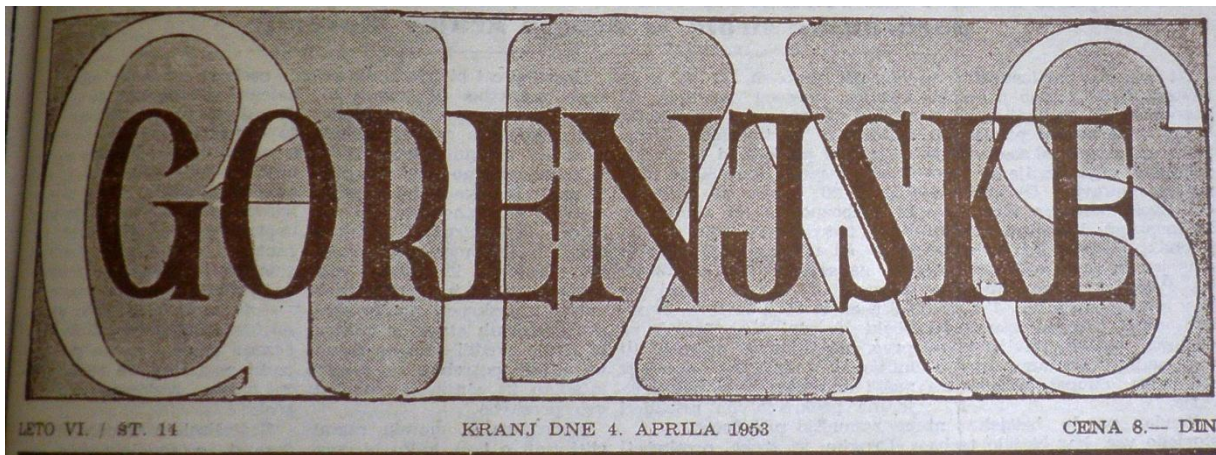

Slika 4: Prvič Gorenjski glas

Takšna glava je bila od 1. oktobra do 17. februarja 1949. leta

Slika 5: Glava časopisa od 17. februarja 1949 do konca leta

Slika 6: V letu 1953 je bila do 16. maja takšna glava.

Slika 7: Glava časopisa od 23. maja 1953 do konca 1955. leta

Slika 8: Glava časopisa v letu 1956

Slika 9: Glava časopisa 1957–1959

S spremembami glav časopisov je bilo v njem tudi vse več ilustracij in karikatur, ki so ga delale zanimivejšega in razbijale togost.

Če povzamem napisano, je *Gorenjski glas* s širjenjem tiskane besede po drugi vojni dosegel uspehe. V tem času se je število razpečanih časopisov na Gorenjskem več kot podvojilo.¹¹ Takšno zanimanje za tiskano besedo zagotovo dokazuje željo gorenjskega delovnega človeka, da stopi v korak s sodobnim dogajanjem doma in po svetu. Vsebina je bila z leti zelo raznolika in pestra, saj je poskušala poročati z najrazličnejših področij, v vsaki številki pa poskušala predstaviti košček Gorenjske, delček njenega življenja. S tem je *Glas Gorenjske* opravil svojo osnovno nalogo, saj je bila temu priča veliko število zvestih naročnikov in bralcev (glej tabele 3–5), kar dokazuje, kako pomembno vlogo je imel časopis skozi leta pri obveščanju in tolmačenju najvažnejših gospodarskih, družbenih in političnih dogodkov. Lahko rečem, da je bil v tem času prava novinarska podoba Gorenjske.

¹¹ Pred vojno je bilo na leto na območju sedanjega kranjskega okraja razpečanih 2, 330. 200 izvodov časopisov – tednikov in dnevnikov – leta 1956 pa 5, 228.284 izvodov. (*Glas Gorenjske*, leto X, št. 77, str. 1; 4. oktober 1957)

5. Analiza pripovedne proze v letih 1948–1958

Pripovedna proza se je pojavljala v obliki podlistka – gre za poseben del lista pod črto, kjer se je ugnezdilo branje za zabavo. Osredotočila sem se le na izvirna leposlovna dela, ki so bila prvič objavljena v *Gorenjskem glasu*, saj lahko rečem, da so si lahko štela v čast, da so si priborila mesto in objavo v časopisu ter se tako pokazala bralcu. Nekatera so še posebej zanimiva, saj so opremljena tudi z ilustracijami, nekatera pa celo v obliki stripov ali slikanic. Zdi se, da so po drugi svetovni vojni, ko je bilo leposlovno življenje popolnoma na dnu, objavljali vse, kar jim je prišlo pod roko.

Pri analizi leposlovja sem upoštevala zgolj pripovedna prozna dela, saj je to glavni namen mojega diplomskega dela, zato sem pri tem zanemarila delež poezije in mladinske literature. Delež leposlovja z leti narašča (glej tabelo 6 in sliko 11). V analizo prav tako nisem vključila podlistkov že znanih avtorjev (Ivan Tavčar: *Šarevčeva sliva*; Ivan Cankar: *Skodelica kave*; Josip Jurčič: *Jurij Kozjak, slovenski janičar*; Josip Jurčič, Janko Kersnik: *Rokovnjači*; Janko Kersnik: *Otroški dohtar*) oz. odlomka iz romana Pereira Gomesa *Prvi zaslužek*.

Po letu 1950 je *Gorenjski glas* namenil kar precej prostora pripovedništvu in zvrstil najrazličnejše vrste pripovedi: od kratke pripovedi do romana, medtem ko dramatike ni zaslediti. Značilna je podoba partizanskega tiska, v katerem je zelo malo pravih literarnih, pripovednih besedil. Za posledico gre šteti povojne razmere in nadzor nad slovensko besedo in objavami. Lahko bi rekla, da ni šlo samo za diletantsko in trivialno literaturo, temveč tudi za razmeroma visoko kakovostno raven – poleg neznanih avtorjev in naključnih, lokalnih piscev (s tem sem poimenovala tiste, ki so svoje literarne dosežke objavili le enkrat), najdemo kar nekaj uveljavljenih kot npr. Mimi Malenšek, Rade Pavčič, Ivan Ribič, Miha Klinar, Ivo Zorman.

Ker je po letu 1953 vse več prostora namenjenega literarnemu ustvarjanju, se pojavijo tudi zametki mladinske literature (*Gorenjski pionir*), kjer je skoraj polovico strani namenjene cicibančkom in njihovem izobraževanju. Tukaj se zvrstijo različne vrste, kot so pripovedka, pravljica, basen, najdemo pa tudi uganke, rebuse, križanke.

Pripovedno prozo sem razvrstila glede na tematiko, ki v določenem podlistku prevladuje, znotraj te pa na prevladujočo idejo oz. motiv.

Prvo leto izhajanja *Gorenjskega glasa* (izšlo je šest števil) ni prineslo leposlovne bere za bralce – kot je pisalo v uvodniku, je njihova prva naloga prikaz nalog in uspehov KPJ, šele tretja pa kulturno poslanstvo časopisa. V letu 1949 prinese že kar nekaj leposlovnih objav: prevladuje proza z vojno tematiko, tj. proza, ki prikazuje drugo svetovno vojno oz. narodnoosvobodilni boj na Slovenskem in revolucijo. Pri tem gre večinoma za osebne izpovedi in lastna doživetja avtorjev podlistkov.

5.1. Pripovedna proza s tematiko druge svetovne vojne

V ta sklop sem uvrstila pripovedno prozo z vojno tematiko, ki sem jo nadalje razčlenila še na kraj dogajanja vojaških akcij, in sicer na domačih (gorenjskih) ali tujih tleh, ter na pravladujočo idejo, ki se kaže v podlistku. Pri vseh se kaže avtobiografska spominska proza, opisujejo pa se partizanski odpori proti okupatorju, žrtve odpora, okupatorjevo nasilje v domovini in narodnoosvobodilni boj Slovencev. Zanje je značilna uporaba prve osebe množine.

a) Vojaške akcije na gorenjskih tleh

Opis realnega dogodka miniranja železniške proge je prikazan v črticah *Nočna akcija*, *Vse moste v zrak* in *Kako je Cankarjev bataljon zažgal železniški most v Mostah pri Žirovnici*. Samo v prvi je prisoten motiv smrti, kjer eden od minerjev izgubi življenje, zato je tudi ena redkih črtic, kjer se mladi partizan pred smrtjo spomni svoje matere, ki so mu jo ustrelili Nemci. V črticah z vojno tematiko je bilo prepovedano »objokavanje« svojih žrtev, zato je bila izključena sentimentalnost, žrtve pa je bilo treba opevati, kazati njihova dela, borbenost in požrtvovalnost. Motivno ji je podobna tudi črtica *Žirovniška postaja je zagorela*, kjer partizani izvedejo požig na železniško postajo.

Ivan Bertoncely se je odzval povabilu uredništva, da napiše sestavek o dražgoški bitki, v kateri je sodeloval tudi sam. Na podlagi tega je nastala avtobiografska izpoved *Slavna dražgoška bitka*, kjer se najprej osredotoči na opis konkretnega dogodka (napad Nemcev 11. januarja 1942 na vas Dražgoše, kjer na krvav način in z največjim grozodejstvom požgejo vas), potem pa preide v kratko ideološko razlago, ki dogodku pripiše zgodovinski pomen, usoden za celotno slovenstvo.

Naslednjemu sklopu spominskih črtic so skupni motivi in način opisovanja, v ospredju pa je prikaz borbe partizanov proti okupatorju. Ena takšnih je *Po drznih poteh skozi smela dejanja junaških Cankarjevcev*, kjer sta v ospredju dogajanja dve akciji čete, ki prek Jelovice pride na Sv. Mohor nad Selško dolino, in pohod proti Češnjici. V *Borbi na Osovniku* avtor zelo skopo opiše borbo partizanov z Nemci na Osovniku in smrt treh partizanov.

Vržite mino! gre za prikaz borbe v Trnovskem gozdu, kjer so borci Prešernove brigade bili boj z Nemci in si prislužili zmago, osvoboditev Gorice. V tej črtici je izrazita borbenost. Pojavi se motiv smrti, kjer avtor opiše smrt in poslednje besede komandirja, ki mu je življenje prestregla mina. Lojze Hafnar se v črtici *G-11* spominja napada Nemcev na njihovo kurirsko postajo, njihovega »doma«, nekje na meji med Poljansko in Selško dolino. Podobna ji je avtobiografska izpoved neznanega avtorja *Iz partizanskih spominov borca VII. UB Franceta Prešerna*, spisana ob osmi obletnici brigade, kjer opisuje svoje spomine, kako je prišel v partizane, njegovo prvo partizansko doživetje in borbe. Pri njem prevladujejo zelo natančni opisi z zemljepisno določljivimi kraji.

Miha Klinar, ki je bil v *Glasi Gorenjske* bolj poznan kot pisec poezije, se je predstavil tudi z avtobiografsko spominsko prozo v petih nadaljevanjih *Iz partizanskih dnevnikov – Trupli pod pečinami* iz »Jeseniških kronik« in romanom *Beg*. V obeh delih so zelo podrobni opisi realnih dogodkov, opisi narave, zemljepisno določljivih krajev dogajanja z naštetjem gorskih vrhov, med katerimi so taborile vojaške enote.

Osrednji dogodek prve kratke zgodbe je odkritje dveh partizanskih trupli nemških vojakov, ki so spomladi pregledovali dolino Krme, če je varna pred partizani. Ob tem nas avtor popelje v čas bojev med partizani in Nemci na Pokljuki decembra 1941.

Osrednja junaka romana *Beg* sta angleška ujetnika John Cowley in Irwing Emerson, ki so ju Nemci ujeli pri razbitju angleške vojske pri Narviku na Norveškem in sta romala skozi vrsto ujetniških taborišč, na koncu pa pristala v taborišču blizu Celovca, kjer sta morala opravljati vsakodnevno delo po bližnjih kmetijah. Dolgo sta načrtovala pobeg k partizanom, pri katerem jima je pomagala plavolasa Rosita, Slovenka, partizanska vohunka. Med pobegom na Jesenice so ju napadli Nemci, zato sta se ločila, kasneje v partizanskem taborišču pa je izvedel, da so Irwinga našli mrtvega.

Rosito je izdal gestapovec Peternel, odvedli so jo v begunjske zapore, kjer so jo dolgo časa mučili, da bi kaj izdala, na koncu pa so jo raztrgali psi. Kljub temu da so Nemci želeli uničiti poslednjega partizana v hostah okrog Kepe, je Johnu uspelo nadaljevati pobeg in priti v svojo domovino. Med begom spozna kapetana Simitcha, ki se izkaže, da je že dlje časa pogrešani Irwing, zdaj invalid brez leve roke. Pred odhodom v domovino sta se začasno nastanila v Bariju, kjer John po naključju v kavarni zagleda svojo ljubezen Mary in tako ponovno prideta skupaj. Na koncu romana je izražena ideja, da velika ljubezen zna odpuščati vse.

Poleg glavne zgodbe se odvija še ena, in sicer ljubezenska zgodba med Fritzem in Helgo. Fritz Adler je bil vodja gestapovskega oddelka za zatiranje partizanstva in podtalne uporniške organizacije v Avstriji. Sprva je za Helgo menil, da je ona pomagala pobegniti angleškima vojakoma, zato jo je prebičal in obsodil vohunstva. Zaradi tega Helga vstopi med partizane. Njuno zadnje srečanje je sredi krvavega boja, kjer ona odvrže ročno bombo in oba izgubita življenje.

Gre za edini podlistek z vojno tematiko, kjer kot glavne osebe nastopajo tudi ženske in se kaže njihov pogum in neustrašenost – avtor jih je prikazal pogumnejše od moških oseb. Vse junakinje v zgodbi so plavalase in fatalne. Avtor ponudi zelo dobro karakterizacijo glavnih oseb in skozi retrospektivo ponuja opise njihovih življenjskih zgodb, kjer spoznamo njihovo življenje pred vojno. Velikokrat se pojavijo opisi junakovih notranjih razpoloženj, neskladij, vprašanj o njihovem bistvu in obstoju, občutki krivde (John se počuti krivega zaradi domnevne Irwingove smrti). Pri dobri karakterizaciji oseb je avtor prikazal tudi duševno življenje junakov, ki so svoje strahove pomirjali s pijačo ali z ljubiciami. Prisotni sta tudi taboriščna tematika in tematika narodnega izdajalstva. V zgodbi je nekaj nemških fraz brez slovenskih prevodov.

V tem romanu je izrazita tudi ljubezenska tematika, ki se odraža skozi spomine junakov na življenje pred vojno (Johnova ljubezen do Mary) – romantična razpoloženja kljub vojni in strahu. Kljub temu je zelo pogost motiv smrti, ki je bila stalni spremljevalec vojakov, in ideja, če ne misliš nanjo, te ne bo požela.

Kroniko borb gorenjskega, kasneje kokrškega odreda¹², od 1943. leta do osvoboditve, je kot celoto zapisal Ivo Porenta – Vojko *Na poti v svobodo* in v *Glasu Gorenjske* objavil v sedemnajstih nadaljevanjih. Gre za zelo natančen popis in oris realnih dogodkov, opremljenih z datumi – vodili so dnevnik, kjer so opisovali dogodke, beležili sestanke in vse spremembe odreda, avtor pa jih je dal na plano in objavil v časopisu.

Prav tako prevladujejo natančni opisi narave, zemljepisno določljivih krajev dogajanja z naštetjem gorskih vrhov, med katerimi so taborile vojaške enote. Opisuje akcije, ki so jih izvedle enote gorenjskega odreda. Večinoma gre za miniranje železniških prog, napad na sovražnikove postojanke, napad na posameznike, ki so pripadali nasprotnemu taboru. Med besedilom je tudi nekaj fotografij kokrškega odreda.

Nadaljevanje opisa borb kokrškega odreda istoimenski avtor nadaljuje v *Partizanskih razglednicah*, ki jih je v *Glasu Gorenjske* objavil v petih nadaljevanjih. V njih avtor, star komaj šestnajst let, zelo podrobno opisuje akcije partizanov proti Nemcem v borbi na črti Kovor–Sv. Ana–Draga–Begunje–Poljška planina in Kočna–Grintovec.

Pri obeh delih avtor zelo natančno opiše dogodke, da si lahko bralec zelo nazorno predstavlja same boje in njihov potek ter kraj dogajanja. Ob vsem tem je izražena zelo globoka domovinska ljubezen in želja za novo Jugoslavijo. V obeh prevladujejo avtobiografske prvine.

France Štefe – Miško je v kroniki *Rojstvo kokrškega odreda* natančno opisal začetke ustanovitve odreda, hajke, borbe, narodne heroje (v ospredju ponovno Stane Žagar) in narodne izdajalce. Zgodba je opremljena s fotografijami.

V obliki stripa so objavljene zgodbe ljudi, ki so se v svobodnih planinskih gozdovih zbirali za svobodo, za katero jim ni bilo mar pomanjkanja in zim, pohodov v snegu, ran, krvi in smrti – vse za svobodo. To so zgodbe o pohodih in juriših, o dolgih zimskih nočeh, v katerih je borce grizel mrz in napadala lakota, o partizanskih zmagah, o narodnih herojih, o domačih izdajalcih. Avtor vse junake poimenuje s pravimi imeni.

¹² V prvih dneh meseca novembra 1941. leta je bila ustanovljena kokrška četa, v katero so vstopali številni prostovoljci. Leta 1942 je že prerasla v bataljon in kasneje v kokrški odred. Ker je nastala potreba po enotnem odredu in vodstvu na obeh straneh Save, je bil 1943. leta ustanovljen gorenjski odred. Ta je imel v začetku tri čete, iz katerih so postopoma nastali štirje bataljoni. Kokrški odred je bil med prvimi oddelki narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije, ki je zmagovito vkorakal v Celovec in se priključil svoji enoti, I. slovenski proletarski udarni brigadi Toneta Tomšiča.

S pomočjo pričevanj in dokumentov iz vojnih let, zbranih v knjigi Ivana Jana – Srečka *Med gorenjskimi partizani*, jih je zbral Peter Struna in vse naslovil pod skupnim naslovom *Vihar pod Triglavom*, kjer se zvrsti trinajst enako zgrajenih kratkih zgodb z značilnimi naslovi: *Izkopljite puške*, *Komandant Boris*, *Smrt na Okroglem*, *Neslaven konec Wehrmannschaft*, *Most v plamenih*, *Most gori*, *Narodni heroj Tonček*, *Brigada Franceta Prešerna*, *Miha*, *ljubljenec gora*, *Kurirji na skritih stezah*, *Semenj v Trsteniku*, *Zmaga za zmago* in *Cvetje za osvoboditelje*.

Avtor poudari, da je zgodbe zapisal z namenom, da bi zanamcem povedali, kje so korenine naše svobode, da bodo vedeli zanje in spoštovali gomile junakov, ki spijo v miru svobodnih gozdov. Napisane so za to, da ne bi nikoli nihče pozabil, koliko je veljala svoboda, pisalo pa jih je življenje samo.

Boje in uspehe gorenjske brigade proti okupatorju opisujeta *Brigada Franceta Prešerna* in *Izkopljite puške*. Prva opisuje boje in uspehe prve gorenjske brigade, razviden pa je tudi motiv narodnega izdajalca, ki ga avtor kar imensko poimenuje (Obadov oče). Ta jih je izdal Nemcem, ko so si privoščili počitek v Lovčevi koči na Pokljuki, tako da je z rdečo barvo pušchal sledove za seboj. Kočo so zažgali in postrelili skoraj vse partizane. V drugi pa prikaže neuspeli bohinjski upor v prvem vojnem letu 1941.

Podobna tematika in enak kraj dogajanja kot v črtici *Izkopljite puške* se odraža tudi v črtici Janeza Ambrožiča *Na Pokljuki*, kjer mladi Marko družbi na silvestrovo skozi retrospektivo pripoveduje o nemški obkolitvi in požigu Lovčevega hotela na Pokljuki, kjer je življenje izgubilo veliko njegovih tovarišev. Prisotna je tudi ljubezenska tematika med Markom in Bredo.

Lik narodnega heroja in njegovo junaško smrt prikazujejo *Komandant Boris*, ki prikaže partizanskega komandanta gorenjskega odreda Andreja Žvana iz Spodnjih Gorij, po partizansko Boris, za katerega je veljalo, da so z njim težke in naporne akcije. O narodnem heroju Stanetu Žagarju, vodji gorenjske mladine, avtor zapiše v *Smrti na Okroglem*.

Zgodba govori o obkolitvi kokrške čete v Udin borštu, ravninskem gozdu med Kranjem in Golnikom, ki so ga obkolili Nemci, saj so dokončno hoteli obračunati s partizani. Četa se je spretno umikala, toda nazadnje se je morala razdeliti v manjše skupine.

Zatekli so se v votlino pod vrhom savske struge pri Okroglem. Prisoten je tudi motiv narodnega izdajalstva, ko je Pavle Kern izdal partizane za pet tisoč nemških mark. Od trinajstih mladih je preživel le eden, ki je mesec dni po žaloigri v jami na Okroglem ubil Kerna in s tem zadostil pravici.

Junaštvo in pogum borca in komandanta Tončka Dežmana, znanega med partizani in sovražniki, avtor opiše v zgodbi *Narodni heroj Tonček*, kjer izpostavi njegovo junaško dejanje, ko se sam dvakrat znajde v nemški zasedi in vse pobije.

Motiv razdora med Slovenci med drugo svetovno vojno se kaže v *Neslavnem koncu Wehrmannschaftu*, kjer je prikazan poskus Nemcev, da bi zanetili bratomorno vojsko na Gorenjskem, tako da so jih podkupili z orožjem, novo uniformo, oni pa so s tem oskrbovali svoje, partizane, zato so ta poskus hitro opustili. Ta se kaže tudi v zgodbi *Semenj v Trsteniku*, ko so Nemci zagovarjali belogardiste, da bi Slovence naščuvali med seboj v bratomorni boj, a se na Gorenjskem ni prijel. Osrednji dogodek je spopad med belogardisti, ki so obiskali semenj v Trsteniku, in partizani. Slednji so bili o tem obveščeni, zato so skoraj vse pobili, med partizani pa ni bilo žrtev.

Partizanski napad na most, ki ga je izvedel prvi bataljon gorenjskega odreda in za 14 dni ohromil glavno gorenjsko železniško progo Kranj–Jesenice opisuje v zgodbi *Most v plamenih*.

Spomin na padle v soteski Završnice opisuje v zgodbi *Most gori*, kjer prikaže pogum in neustrašenost partizanov. Nemci so iz begunjskih zaporov pripeljali trideset talcev in jih postavili pred škarpno, med katerimi je pogumen partizan Šiška skočil v globino in se kljub toči krogel rešil. Poskusil je tudi dober telovadec Rakar iz Stražišča, a mu poizkus ni uspel. Nemci so ga ujeli, ga pretepli in ubili pred očmi ostalih, nato pa postrelili še vse druge.

Miha, ljubljeneč gora govori o smrti mladega alpinista, znanega doma in na tujem, ki je bil ob napadu na kmeta iz Podkorena, ki je dajal hrano Nemcem, ubit s sekiro. Njegovi tovariši so v spomin na tovariša poimenovali planinski dom na Vršiču Mihov dom.

Kurirji na skritih stezah pripoveduje o kurirju Tonetu, enem najbolj znanih kurirjih na Gorenjskem, ki je vedno najdel javko in se uspešno izmuznil mimo nemških zased. Na enem od takih pohodov ga je zadela krogla, in če ga ne bi našli tovariši, bi umrl.

Nekaj časa je bil v partizanski bolnišnici, ki je bila skrita med grapami, kjer je čul mnogo zgodb o partizanih, manjkalo pa ni smeha in pesmi. Ko je ozdravel, je svoje delo uspešno opravljal še naprej.

Zmaga nad okupatorjem in svoboda naroda se kažeta v zgodbah *Zmaga za zmago*, ki se dogaja proti koncu 1944. leta, ko so partizani z vso silo bili Nemce in domače izdajalce, vsak teden podminirali železniško progo Kranj–Jesenice, napadli kaznilnico v Begunjah in rešili preostanek ujetnikov, in *Cvetje za osvoboditelje*, kjer na kratko opiše dan, ko je prišla svoboda, leto 1945, za katero je ugasnilo toliko mladih življenj in ko so ljudje zamenjali puške s krampi in se je začelo novo življenje.

b) Vojaške akcije na tujih tleh

Črtica *Marko je naročil*, podnaslovljena kot dogodek izpod Igmana in spomin na narodnosvobodilni boj, je edina črtica, kjer je dogajanje postavljeno v Bosno. Osrednji dogodek je akcija slovenskih partizanov, ki morajo po skrivnih potih pod planino Igman prenesti tovore za ostale partizane.

Motiv pregnanstva se kaže v drugi seriji spominov *49 mesecev v pregnanstvu med brati Srbi*¹³ avtorja Cveta Kristana, kjer prikaže popolno sliko življenja gorenjskih pregnancev v Srbiji, ki so jih po Gorenjskem in v Mežiški dolini zbirali Nemci za štiriletno pregnanstvo v Srbijo. Tu so ustanovili svojo organizacijo Združenje slovenskih pregnancev, brez katere bi bilo njihovo življenje v pregnanstvu mnogo težje. Podrobno opiše tudi kraj Valjevo, Valjevčane in bivanje med njimi.

c) Dogodki iz delovanja vojaške enote, ko ta ne opravlja bojnih akcij

Besedila, kjer se kaže motiv vojaškega življenja brez boja, je zaslediti v črtici *Ujetnik*, ki je podnaslovljena s spomini na »gorenjski odred«. Avtorjev namen je bralcu prikazati moralno stran partizanske vojske in zgled njenega kulturnega ravnanja z vojnimi ujetniki. Osrednji dogodek je partizanski napad na voz, kjer so v ujetništvu imeli nemškega vojaka, s katerim so zelo lepo ravnali.

¹³ Prva serija spominov je bila objavljena v *Jeseniškem kovinarju*. Gre za opis življenja slovenskih zapornikov v nemških koncentracijskih taboriščih v Begunjah in Šent Vidu nad Ljubljano od maja do julija 1941. leta.

Črtici *Nalogo sem izpolnil* iz cikla *Iz tistih dni* in *Ponoči čez Bistrico* kažeta na uspešnost izvršitve naloge dveh mladih junakov, ki se šele po tem zavešča nevarnosti svojega dejanja.

Prva opiše nalogo, ki jo je moral opraviti mlad fant, in sicer oddati »fižol« (zaboj municije) partizanom, in uspešnost njegove izvršitve naloge ter umikanju iz nasprotnikove zasede, v drugi pa prikaže pogum in neustrašenost dvanajstletne deklice, ki ponoči pospremi kurirja čez Bistrico.

Neznana avtorica, podpisana kot Dagmar, objavi kratek spomin *Kako smo praznovali drugo obletnico ustanovitve OF*, kjer se kot mlado dekle udeleži mitinga ob drugi obletnici OF v neki hribovski vas. Dogajanje opisuje zelo sproščeno, veselo – počutili so se svobodne, kot da ne bi bilo Nemcev v dolini.

Podobna prejšnji je tudi črtica *1. maj 1942 na Rogu*, kjer mala četa odločnih borcev pokaže okupatorju, da so tu in kljub vsemu proslavljajo prvi maj. Iz te male čete je nastal tretji bataljon zapadno dolenjskega odreda, ki je branil Suho krajino in del Kočevske. Prvič se pojavi motiv domotožja, ko se partizan sredi temnega, prostranega Kočevskega Roga, spomni na svojo ženo in dva otroka.

č) Obsodba nesmiselnega ravnanja

France Cvenkel v črtici *Če spomin seže 11 let nazaj* opiše smrt prvih gorenjskih talcev pri Ljubnem (navede tudi točni datum, 24. 8. 1941), ki je bilo hkrati tudi prvo skupinsko streljanje v Sloveniji. Opis na ta dogodek podkrepi tudi s podrobnim opisom smrti vsakega talca.

»Operacija Cicero« ni bila nemški vohunski podvig je razlaga operacije skozi dejstva, ki jih v knjigi navaja L. Moisisch z razlago Foresta Glen Campbella, ki dogodke razlaga na drugačen način in skozi drug zorni kot. Moisischa obtožuje sodelovanja pri tej operaciji. Ta je bil sprva nepomemben diplomatski uslužbenec, med vojno pa je postal sekretar nemške ambasade v Ankari, kasneje pa važna osebnost v zgodovini. Forest Glen Campbell obrazloži in navaja vzroke za operacijo ter navede sodelavce (resnične zgodovinske osebnosti z njihovimi praviimi imeni) pri tej operaciji. Celotna razprava je podkrepljena z avtorjevim subjektivnim razmišljanjem.

»Afera Cicero« je bila proglašena za največji podvig vohunske službe v drugi svetovni vojni, kjer so med vojno ukradli dokumente vojnega in političnega pomena iz blagajne angleškega ambasadorja in jih izročili svojemu sovražniku, tretjemu rajhu. Bila je posrečen manever angleške obveščevalne službe, ki so ji Nemci temeljito nasedli. Cicero je bil britanski major »R«.

d) Lik narodnega heroja

Osrednja oseba je pozitiven junak, heroj, ki ga avtor postavlja v središče dogajanja, s svojo požrtvovalnostjo pa je bil zaslužen za svobodo svojega naroda.

Delo, življenje, požrtvovalnost in na koncu smrt za svobodo je opisano v kratkem življenjepis *Cilka – Odar Tatjana*, ki je tudi edini primerek lika ženske kot narodne heroinje.

Največ črtic je objavljenih na spomin na junaško smrt dvanajstih partizanov, ki so padli na Okroglem, 18. 4. 1942, ko so si v brezizhodnem položaju rajši sami vzeli svoja mlada življenja, kakor padli v ujetništvo, in o narodnem heroju Stanetu Žagarju.

Prvo črtico na to temo objavi avtorica Milka Šorl *Borba na Okroglem*, kjer prikazuje junaštvo in smrt dvanajstih partizanov, ki je življenje za svobodo izgubilo v jami na Okroglem, med katerimi še posebej izpostavi mladega heroja Staneta Žagarja. Snovno in tematsko ji je podobna kratka zgodba *Smrt na Okroglem*, ki spada v cikel trinajstih zgodb *Vihar pod Triglavom*.

Najbolj natančen opis in vzrok smrti mladih partizanov pa predstavi neznani avtor K. F. v črtici *Niso se predali ... ponosno so rajši smrt izbrali!* Avtor bralcu prvič predstavi dejanski zaplet in razplet dogodkov, grozote in trpljenje, ki so jih preživljali partizani, ko so jim Nemci nastavili mnogo pasti – v jamo so metali bombe, slamo, polito z bencinom, poskušali žive zažgati, s kompresorjem vrtali v skalo, obstreljevali jamo s topovi. Partizani so vedeli, da ne bodo preživeli, zato so si sami vzeli življenja, pri tem pa niso občutili nobenega strahu pred usodnim koncem.

Leto 1952 prinese tri zaporedne objave Ivana Ribiča *Sestanek* (odlomek iz dela o osvobodilnem boju Slovenske Koroške), *Srečanje* (odlomek iz romana o koroških partizanih) in *Neke noči*. Vsi trije podlistki so bili objavljeni v spomin na narodnega heroja Matija Verdnika – Tomaža ter prikazujejo njegove boje in akcije. V zadnji, *Neke noči*, je opisana še zadnja akcija partizanov, ki se je, obkoljena od Nemcev, poskušala rešiti, vendar zaman. Pri tem pa življenje izgubi narodni heroj Tomaž.

Matevž je izdal povelje opisuje akcije narodnega heroja Matije Blejca – Matevža, njegov lik pa je prikazan kot vzor tovarištva in pravega komandanta. V tej kratki črtici je izražena ideja narodne zavesti in rodoljubja – Matevž je zastavo s kljukastim križem požgal in zamenjal s slovensko trobojnico s peterokrako zvezdo (»Kaj si pozabil, da si Slovenec? Sram te bodi, da razobešaš to proketo cunjo na svoji hiši!«). Med črticami, ki opisujejo junaška dejanja narodnih herojev, je ta edina, kjer junak preživi vojno in ne umre, ampak zaživi v svobodni domovini, za kar se je bojeval.

Lin Armik v *Dozorelem češminu* prikaže junaštvo in smrt štajerskega prvoborca Viktorja Arzenška, ki se je boril med gorenjskimi partizani v Cankarjevi četi.

e) Lik partizanske matere

V tem sklopu so zajeti podlistki, kjer je v ospredju familiarnost, sentimentalnost, saj nista bili osrednji tematiki pripovedne proze z vojno tematiko, saj je bila njihova poglavitna funkcija prikaz borbenosti, junaštva in poguma, ne pa objokavanje žrtev. Tem besedilom je skupno, da matere svoje bolečine niso želele pokazati partizanom, saj so bile, kot so se imenovalе, partizanske matere, ki niso klonile, ampak so se vedno znova in znova pobrale in živele naprej. Osrednji motiv teh zgodb je smrt, vendar umiranje ni nikoli opisano ali predmet dogajanja.

V črtici *Takrat ji je bilo najteže* se avtor spominja Hribernikove mame, partizanke, ki je bila v številnih bojih in hajkah zaposlena pri pranju perila, sama pa je doživela težko preizkušnjo, ko je izgubila sina Svaruna. Tematsko in motivno jo lahko povežem s podlistkom Janka N. Roglja *Stara mati partizanka*, kjer avtor opiše spomin na obisk stare matere partizanke v vasi Čepljez na Primorskem.

Ob odhodu vseh šestih sinov od doma je iskala uteho in poguma v tem, da je prisvojila v hiši stanujočega partizana – s tem se ni pretrgala vez materinstva do svojih ljubečih sinov. V obeh je prikazana materina požrtvovalnost za slovensko zemljo, materinski čut in trpljenje ob izgubi sinov. Obema je skupna močna volja, nista se bali smrti, ki sta ji gledali iz dneva v dan v oči – taki materi sta svetel primer, saj imata neomajen čut materinstva do svojih otrok in do slovenske zemlje.

Avtorjev spomin, njegova osebna izpoved, izkušnja in čustva so opisani v črtici *Težka je bila naša pot*. Avtorju se je v spomin vtisnila podoba matere, saj kot je zapisal v kratkem posvetilu, vedno znova oživlja in vstaja pred njim. Bila je drugačna od drugih v koloni. Izpovedala mu je svojo življenjsko zgodbo, kako je trpela ob izgubi moža in sina v vojni, medtem ko dva sinova še pogreša. Zopet se dvigne lik ponosne in ljubeče matere, ki želi najti dva pogrešana sinova in povedati, da sta ostala brez očeta – hujšega kot pokop najmlajšega sina jo menda ne bo doletelo več.

Ob dnevu žena je bila v *Glasi Gorenjske* objavljena črtica neznane avtorice, skrite pod psevdonim Partizanka, *Junaška mati*, kjer je zgodba napisana skozi oči njene hčerke. Zapiše življenje matere, ki je ostala sama s štirimi otroki, in njen boj za golo preživetje. Njeno priznanje fašistom, da so otroci šli med partizane, jo je pahnilo v zapore – romala je iz enega v drugega, vendar je niso strli. Umrla sta ji dva sinova, hišo so pred njenimi očmi zažgali, jo preganjali kot psa, a ni nikoli klonila. Nemci so jo odpeljali v Nemčijo, od koder se je vrnila po osvoboditvi. Pojavi se motiv vere in verovanja skozi negativno prizmo, saj so duhovniki označeni kot hinavci. Blagoslov vernih, ki ga je med jetniki poskušal opraviti papežev odposlanec, je doživel zmerjanje in neodobravanje.

Miha Klinar je objavil odlomek iz nedokončanega partizanskega romana, ki ga je naslovil z *Mati*. Žalostna kratka zgodba pripoveduje o partizanski materi, ki ji tako kot drugim materam ni bilo prizanešeno. Za svobodo sta padla njena dva sinova, mlada partizana Ivan in Milan. Bolečina ji je uničila dušo do otplosti, iz katere jo je dvginil še živeči najmlajši sin, in končna pomiritev, da bo užival svobodo, za katero sta umrla njegova brata.

Je edini primer, kjer gre mati pogledat, kje so zakopali njenega sina Milana. Šla je pod goro Kepa, kjer je razgrabila kamenje in se želela prepričati, da tukaj res počiva njen sin. Tukaj se je zjokala, saj jo ni nihče videl. Partizanske matere so skrivale svoje solze in jih niso upale kazati drugim ljudem, saj bi s tem pokazale svojo ranljivost in krhkost.

Avtorica, podpisana s psevdonimom Sa-ša, je objavila črtico *Glejte, moji sinovi!*, kjer nam prikaže motiv matere, ki po bridkih izkušnjah, smrti sinov, izgubi vero v boga. Čeprav se na smrtni postelji približa veri in upanju, to še ne predstavlja njene prave identitete. Kot glavna oseba se prvič pojavi lik župnika, ki materi še na smrtni postelji očita, zakaj ni zaupala v boga in izgubila vero vanj. Prvi in edini primer črtice z vojno tematiko, kjer je prikazan lik partizanske matere, ki je verovala in molila, da bi se sinova živa in zdrava vrnila domov.

f) Narodna zavest, rodoljubje, zagovarjanje svojega naroda

Podlistkom tega sklopa so skupna narodna zavest, odgovornost do svojega naroda, kakršno so imeli partizani, ter njihovo povezovalno tovarištvo.

V črtici *Pogovor s tujcem* avtor poda kratko subjektivno razmišljanje o socializmu. Kraj dogajanja je Bled, kjer se avtorju ob pogledu na tujce, večinoma Nemce, prepletajo v glavi najrazličnejše misli in občutki. Gre za motiv rodoljuba, osrednji dogodek pa je pogovor s tujcem, Nemcem, v katerem se dotakneta vojne, življenja po njej. Oba zagovarjata svoje stališče ter pogled na vojna dogajanja in ureditev sistema po njej – sta izrazita domoljuba in branita svoj narod. Stari Nemec avtorja obtoži s komunistom.

Motiv slovenstva se pojavi v črtici *Triglav*, kjer kolona oklenjenih slovenskih vojakov v Furlaniji po poti zagleda Triglav, ki se ga vidi le ob lepem vremenu, (»[...] tam v pogledu očaka so se srečevali pogledi razkropljenih Slovencev, razkropljenih po svetu in v borbi doma [...]«). Ideja te črtice je, da je Slovence tako kot skale Triglava nemogoče uničiti.

g) Izdaja lastnega naroda

Dve črtici *Dogodek izpod Kepe*, podnaslovljena iz spominov koroškega partizana, in *Izdajalec* prinašata motiv narodnega izdajalca.

Obe slonita na avtobiografski izpovedi; pri prvi fašistični izdajalec izda štirinajst partizanov, skritih v bunkerju. Kot moralno nasprotje prvemu, tj. izdajalcu, avtor prikaže še motiv mučenja mladega, komaj šestnajstletnega partizana, ki ni hotel izdati »svojih«, za kar je žrtvoval svoje življenje. Pri drugi pa so partizani gorenjskega odreda v svojih vrstah prepoznali izdajalca, za kar mu je bila dodeljena smrtna kazen.

h) Občutek krivde

Dve črtici, v katerih avtor prikaže notranje razpoloženje junaka in večni občutek krivde, s katerim mora živeti, sta *Spomin* in *Zavožena pot*. Oba junaka praznovanje, v prvem prvega maja, v drugem novega leta, spomni preteklega dogodka iz vojne, ko se je zgodila nesreča. Prva je *Spomin*, objavljena in spisana ob prvem maju, kjer se Dore na večer pred prvim majem, osem let po svobodi, spomni na dogodek pred desetimi leti, ko so skupino petih partizanov, ki je prečila pobočje Velikega vrha, v trenutku presenetili streli Nemcev. Med njimi je bila mlada Olga, za katero so bili streli usodni, preživel pa je le Dore. Avtor dá umirajoči možnost, da pred smrtjo izreče poslednje besede (»[...] iz nje je kriknil glas njegovega imena in mu velel, naj jo pusti tukaj umreti.«). Deset let po tem dogodku v sebi še vedno čuti občutek krivde, da je pustil ljubljeno osebo umreti. V črticah s to tematiko je pogost tudi motiv popivanja, saj glavni junak želi moreče sanje preteklosti pregnati s pitjem, a mu ne uspeva, saj so bile močnejše od njega.

Avtor na retrospektiven način obudi dogodek iz preteklosti tudi v drugi *Zavožena pot*, kjer glavnega junaka dogodek iz sedanjosti (kot nekdanji belogardist in partizanski dezerter je dobil nalogo, da se mora pretihotapiti čez mejo v domovino na silvestrski večer, kar ga je spomnilo na dogodek pred petimi leti, ko je v boju z Nemci bil ranjen njegov tovariš Rudi) spomni na preteklost. Njegova poslednja želja je bila, naj ga ustrelji in odreši muk. Pri tem gre za junakovo premišljevanje o humanosti tega dejanja, a ko izpolni poslednjo željo umirajočega, ga navda večni občutek krivde.

i) Krivica v nasprotju s pravico

V črtici Franceta Žvana *Skojevčeva preizkušnja* je prikazan po krivem obtožen komandant Mirko, ki so ga skojevci obtoževali diktatorstva in nesposobnosti. Krivica se na koncu popravi, ko je bil Mirko ponovno izbran za komandanta, vendar z obrazložitvijo, da ne zna govoriti, zna pa dobro delati.

j) Škodoželjnost

V črtici Iva Zormana *Vse je bil natanko premislil* se pojavi motiv kmeta v vojni z jasno izraženo idejo, kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade. Trante, premožen kmet, se hučuje nad fantom, poročnikom Benetom, ki vsakodnevno obišče in zapeljuje njegovo hčer Štefko ter speljuje na kriva pota njegovega sina Matijca. Temu želi narediti konec, zato načrtuje zasutje hrama z bombami, kamor zahaja Beno. Načrt se izjalovi, kmetu v škodo. Namesto Bena je bil tam tisti dan njegov sin Matijec, ki ga je nadomeščal, ta pa je bil pri njih na obisku. Trante je zanko napravil lastnemu sinu.

k) Rešitev iz objema smrti

Črtica *Tonetov prvi maj* obuja grenak spomin Toneta Liparja, strojevodja, ki mu vstaja iz preteklosti vedno ob praznovanju prvega maja. Spomni se na dogodek iz vojne, ko je za las ušel smrti. Na okupatorjevo lokomotivo je moral podtakniti eksploziv, ki naj bi jo vozil Nemec, vendar je ravno takrat zbolel, zato ga je moral nadomestiti Tone. Vozil je do naslednje postaje, kjer je ubežal, in tako za las ušel smrti. Takrat se je v njem prebudil ogenj upanja v boljše in lepše življenje, saj je pobegnil iz objema smrti.

l) Smrt prijatelja ali ljubljene osebe

V naslednjih črticah avtorji smrt mladih fantov prikazujejo kot nesmiselne vojne žrtve. V kratki zgodbi *Spomin na junaka* avtorica opiše poslednje srečanje dekleta s svojim fantom, katerega kasneje zaprejo v begunjski grad, taborišče, kjer umre. Podobna ji je črtica *Terenec Urh*, spisana za 32-letnico ustanovitve SKOJ-a, kjer se mlada deklica spominja mladega študenta Franceta, partizanskega terenca Urha, ki je med vojno zahajal k njim po hrano, nekega dne pa padel v okupatorjevo zasedo in bil ubit.

Črtica Alojza Ravbarja *Čuden pogreb* se dogaja 1944. leta pozimi, ko so Nemci nepričakovano napadli prvi bataljon Prešernove brigade, med spopadom pa so se razhajkali trije prijatelji, enega od njih so raztrgali volkovi. Našla sta njegovo truplo, njegove ostanke dala v lonec, iz katerega je jedel, ter ga zagrebla v zemljo. Zgodba vsebuje tudi nekaj fantastike – ko sta ga pokopala, se jima je prikazal in v posmehu dejal, ali sta ga pokopala, in ustrelil enega od volkov. Nekaj stavkov je narečno obarvanih.

Kratek odlomek francoskega pisatelja Émila Zola *Zmaga* iz novele *Napad na mlin* prikaže motiv dekleta in njene volje, ki ne klone, ko ji očeta in fanta ubijejo pred njenimi očmi.

V črtici *Le Jože je ostal na Stolu*, spisana ob desetletnici borbe Cankarjeve čete na Stolu, se avtor spominja dogodka, ko jih v Baragovi koči pod Stolom nepričakovano obkolijo Nemci. Vsem se je uspelo umakniti in rešiti, le Joža s Primorske je bil pogrešan. Ko je skupina istih partizanov poleti domovala na Mežaklji, jim je tamkajšnji pastir povedal, da je našel mrtvega partizana in ga pokopal – bil je pogrešani Jože.

m) Na osvobojenem ozemlju

Črticam v tem sklopu je skupen dogajalni čas, in sicer čas osvoboditve in uspešne gradnje socializma, kjer se kaže vojna tematika brez borb.

Nova borba za Kočevski Rog je prvi podlistek, ki je bil objavljen v *Gorenjskem glasu*. Avtor ob obisku Kočevskega Roga po vojni zapiše svoje razmišljanje o spominih na vojno dogajanje, kjer pride do spoznanja, kako jih je kočevski gozd zaščitil pred sovražnikom. *Prvi maj v partizanski bolnici* je avtobiografska črtica ranjenke, ki je preživela zdravljenje v partizanski bolnici Pavla v času osvoboditve Primorske. Spominja se, kako jih je množica ljudi praznično sprejela, jim metala cvetja, ob tem pa jih je zajela topla zavest, da je ljudstvo z njimi ter niso zastonj prelivali krvi in padale žrtve.

Motiv delovnega in marljivega človeka prikažejo avtorji v opisih *Pri frontovcih in gozdarjih v Rdeči dolini*, *Trdni smo, da nikdar tako* in *Mi gradimo*. V vseh je čutiti zavedanje, kaj pomeni biti svoboden in živeti na osvobojenem ozemlju, ki je last naroda, ki se je za to boril.

V prvih dveh črticah avtorja prikažeta trdo delo frontnih delavcev in voljo, da so kljub slabim razmeram odločni v bitki za izpolnitev naloge. Delavce poistovetita s stroji. Prvi opiše delo gozdarjev na žagi v Puterhofu pri Tržiču (danes Jelendol), kjer imajo boljše delovne pogoje kot v drugi, kjer je prikazano delo gozdne frontne brigade na Koširjevem v Poljanski dolini.

Pri slednji na začetku sledijo pretirani romantični opisi pomladne narave. V tretji pa je opis gradnje planinskega doma na Kališču in nakazana ideja, kako koristni sta petletka in norma za delovno ljudstvo, saj jih bosta popeljali v boljše, lepše čase. Vsem trem avtorjem je skupna ideja in zavedanje, da je zdaj vstal novi rod delovnega ljudstva, ki bo opral grehe starega rodu in izvršil njihove naloge.

Janko N. Rogelj, rojen na Primskovem pri Kranju, je bil ustanovitelj in prvi urednik časopisa *Enkopravnost* v Clevelandu, je objavil dve črtici *Vaška kronika* in *Propaganda in strahovi*. Pri prvi gre za avtobiografski opis in motiv junaka, ki se po dolгих letih vojne vrne v svoj domači kraj in je presenečen nad njegovo drugačnostjo. Natančen opis kraja (Primskovo pri Kranju), ki ga spremljajo opisi narave. Opis spremljajo tudi meditativna razmišljanja o obeh svetovnih vojnah in zavedanje, da je nastopil nov način življenja.

V drugi pa je opisano avtorjevo doživetje ob obisku svoje domovine v času, ko naj bi izbruhnila revolucija. Med tem časom ga obišče nekdanji partizan, ki prizna, da je komunist, zanj pa pravi, da takšni kot je on, izseljenci, ponavadi skrivnostno izginejo. Kljub vsemu se je srečno vrnil nazaj v Ameriko. V tej črtici je želel prikazati strahove in sovražno propagando takoj po vojni, s katerimi so strašili sovražno razpoloženi elementi svoje ljudi.

n) Resnične zgodovinske osebnosti

V *Glasu Gorenjske* so bili objavljeni spomini Eddieja Chapmana, ki je bil pred vojno drzen vlomilec v Londonu, med vojno pa vohun Hitlerjeve obveščevalne službe. Znani britanski novinar Frank Owen, kateremu je Eddie povedal vso zgodbo in jo poskušal zapisati kolikor mogoče po njegovih besedah, je vse njegovo pripovedovanje zapisal na kitajski fronti v Burmi in naslovil z *Eddie Chapman pripoveduje*.

Omenjeni podlistek obsega samo polovico zgodbe o Eddieju Chapmanu, ki jo je dovoljeno vsakomur povedati, zaradi pripovedovanja druge polovice pa je bil Eddie kaznovan z globo na podlagi zakona o varovanju uradnih skrivnosti.

V dvajsetih poglavjih je kronološko in zelo podrobno opisal njegovo življenje od otroštva do vohuna pri Hitlerjevi obveščevalni službi, njegove pustolovščine pa označil kot posledico njegovega značaja.

V *Glasu Gorenjske* so objavili *Resnično zgodbo Ane Frank* po spominih Viktorja Kuglerja, ki je rodbino Frank skrival pri sebi več kot dve leti. Ana Frank je bila židovsko dekle, ki je umrla med zadnjo vojno v nemškem taborišču, za njo pa je ostal droben zvezek, ki je kasneje dosegel svetovno slavo *Dnevnik Ane Frank*. Objavljena kratka zgodba prikazuje dogodek, ko nemška policija odkrije skrivališče Frankove družine v Holandiji in vse, ki so bili v njem, odpeljala v taborišče. Strahote je preživel le Anin oče, vsi drugi so pomrli.

5.2. Pripovedna proza s taboriščno tematiko

Upor v koncentracijskem taborišču Stare Gradiške je odlomek iz neobjavljene knjige *Stolp smrti*, kjer je kratka predstavitev življenja taboriščnikov v zloglasnem hotelu Gagrin, kjer so uporabljali vse mogoče metode mučenja ljudi.

Svojih spominov na taborišče sklepa tudi avtor v črtici *Spomini na Treviso in Gonars*, kjer opiše enoletno življenje v taborišču. Iz novomeških zaporov so bili poslani v Italijo s prevaro, da bodo šli na morje. Najprej so jih prepeljali v Treviso, nato Gonars. V skopih opisih poda življenje taboriščnikov, vendar samo mučenje ni predmet opisa.

Ivan Jan v črtici *Sosedje pod Stolom in Begunjščico* skozi zgodovinsko prizmo prikaže, kako so mučili taboriščnike v begunjskih zaporih in kako je bila dolina Drage polna mrličev. Zapisal je tudi število žrtev in opisal načine, kako so jih umorili.

5.3. Pripovedna proza z ljubezensko tematiko

V kratki zgodbi iz »Tržaške skicirke« Lina Armika *Milena* je ponovno izražena ideja narodne zavesti in rodoljubja, saj sta zapisana celo vzklika: »Tu smo Slovenci! Hočemo Jugoslavijo!« in »Tujega nočemo, svojega ne damo!«. Gre za osvojitev mesta Trsta.

V ospredju je ljubezenska zgodba med Mileno in Karlom ter njena skorajšnja smrt, ki ji jo je zadal mestni policaj s težkim udarcem, ko sta se s Karlom udeležila množične »borbe« Slovencev za osvojitve Trsta.

Konča se z idejo, da v vseh nas živi hrepenenje po svobodi in pravici, ki bo živelo toliko časa, dokler ne bo naša zemlja svobodna, dokler ne bo ves svet brez sovraštva, pohlepa in zla.

Kratka zgodba *Dva na seniku*, avtorja Ervina Paulsena, je nabita s pravo mero romantičnih prvin, usodnega srečanja in naključja. Opisuje ljubezen med dvema neznancema, ki sta se povsem naključno našla na seniku, ki je obema služil za prenočišče, nato pa se je tam razvila in rodila nova ljubezen.

Glas Gorenjske je povest *Milenina smrt* objavil ob »Tednu otroka«, avtor pa jo je označil za povest mnogih mladih deklet. Gre za tragično, globoko prvo ljubezen in hkrati kruto spoznanje z žalostnim koncem. Opisuje hrepenenje in ljubezen mlade Milene za poročenim moškim, kjer se kaže stereotip – drug drugemu sta se vdala, a ko je zanosila, ni več želel slišati zanj, saj je bil oče štirim otrokom. Mileni zada usodni udarec še mati, za katero je upala, da ji bo stala ob strani, a je bilo ravno nasprotno – zanj je bil to prehud udarec in sramota za družino. Milena, ki je tolikokrat opazovala vlake, se je vrgla pod tire in umrla. Ob tem je mati spoznala, kako nespametno je ravnala. Pojavita se občutek krivde in smrt mladega dekleta zaradi sramote, ki bi jo naredila hiši in okolici.

5.4. Pripovedna proza s humoristično tematiko

Dve humoreski, kjer se kaže motiv nesmiselnega spor med zakoncema, sta *A minus B*, ki prikazuje nesmiselni nekajletni spor med ženo in možem zaradi ljudskega posojila in varčevanja, in *Novoletna zamera*, naslovljena kot kranjska humoreska, ki pripoveduje o možu, kako izbira novoletno darilo za svojo ženo Štefko, s katerim ona ni zadovoljna, zaradi česar sta se prav tako sprla.

Dve humoreski, kjer se v ospredju zgodbe pojavi motiv denarja, sta *Tisočak v Mlaki* in *Zgodba o starem denarju*.

V prvi spremljamo smešen pripetljaj s tisočakom, ko se glavni junak iz Trstenika peš odpravi proti Mlaki pri Kranju v gostilno in trgovino, kjer si ničesar ne more privoščiti, saj niso imeli drobiža, da bi mu zamenjali tisočaka. Na koncu pa po brskanju po žepih le najde nekaj drobiža, si čimer si je lahko privoščil željeno. Odločil se je, da nikoli več ne pojde na Mlako s tisočakom in brez kruha.

V drugi je prikazana človekova prehitra zaupljivost drugemu. Stric Dolfe je imel zbirko starega denarja, ki jo je še želel izpopolniti, zato se z nečakom odpravita v vas, da bi mogoče tam našla kakšen nov denar ali kovanec za zbirko. Nek kmet v gostilni ju potegne za nos, saj jima obljublja, da ima veliko zbirko denarja, a ko jo želita videti, je rekel, da je nima on, temveč mestni muzej.

O Jaku, ki si zelo želi nov avtomobil, govori humoreska *O dragem avtomobilu*, kjer napiše pismo stricu v Ameriko s prošnjo, da bi mu poslal potrdilo, iz katerega je razvidno, da mu je kupil nov avtomobil, čeprav ga bo sam. Tako je od njega dobil limuzino, s katero je imel več stroškov kot koristi, saj je delal samo za bencin. Čez nekaj časa je bil v časopisu oglas, da zelo poceni prodaja limuzino.

V hudomušni črtici *Vozni listek* je avtor zapisal zgodbo, za katero pravi, da jo je že tolikokrat povedal. Spominja se vožnje s počasnim vlakom iz Niša v Krajino, kjer je v njegovem kupeju sedelo šest potnikov, ko se jim je nepričakovano pridružil še star možki, ki so ga skrili pod klop, saj ni imel voznega listka. Dvema gospodoma to ni bilo povšeči, zato je eden od njiju izdal skritega potnika sprevodniku. Mlad prebisani študent, ki je sedel prav tako v tem kupeju, je staremu debeluhu iz klobuka vzel vozni listek in ga izročil starcu. Ko vstopi sprevodnik, je prvi pokazal listek slepi potnik, nato pa ostali. Ker ga debeli gospod ni imel, je moral ves osramočen na naslednji postaji izstopiti.

Hudomušna črtica o brezskrbnem življenju je prikazana v *Nylonu Pepeta Fičfiriča*. Govori o Pepetu in njegovih treh ljubicah Moniki, Lisi in Gini, ki so vsako leto v poletnih mesecih ob različnem času prihajale na Bled, on pa jim je razkazoval njegove lepote in užival v njihovi družbi. Pošiljale so mu bogata darila, mnogo potrebščin iz nylona, ki jih je prodal v bližnjih trgovinah in s tem dobro živel, dokler niso začeli teh stvari v trgovinah tudi prodajati.

Zgodba o pralnem stroju je hudomušna zgodba o tem, kako so moški prali perilo, da bi tudi oni izkusili težave gospodinjskega poklica. V stanovanjskem bloku so, ko so kupili nov pralni stroj, sprejeli pralni red. Glavnega junaka zgodbe doleti to delo ravno na novo leto – sprva se jezi, a na koncu skupaj s tovarišem opereta perilo in gresta silvestrovat v gostilno, kjer so bili zbrani vsi konservativni moški.

Ženska na pločniku je prav tako napisana v posmeh vsem opravlјivcem, ki dan za dnem opazujejo druge in jih po krivem obsojajo. Glavna junakinja je mlada ženska, ki je vsak dan pred blokom nekoga čakala, sosedje pa so z vseh strani pogledovali nanjo in ji pripisovali, da čaka vsak dan drugega ljubčka. Dolgo so tako čakali, a resnica je bila drugačna. Čakala je prijateljico, s katero sta odšli po nakupih, jeznim in dolgo čakajočim sosedom pa so se tako povесili nosovi.

Humoreska *Predpustna sodba in usodna pomota* govori o Pepetu in njegovi potegavščini, ki se jo je namenil narediti na pustni dan. Spomnil se je lanskoletnega pustnega rajanja, ko je bil napravljen v Škota in ga je zapeljevala lepa Vera, vendar ni mogel ugoditi njenim željam, saj je bil brez denarja, zato se je odločil, da se bo letos maščeval. Napravlil se je v lepo Španjolko, ki so jo vsi požirali z očmi. Izbrala si je moškega, in ko je odšel za njo na stranišče, je doživel presenečenje – moškega, preoblečenega v Španjolko.

5.5. Pripovedna proza s tematiko kriminala in umorov

Glas Gorenjske je pri objavi podlistkov sledil trenutnim smernicam leposlovja po svetu, saj so objavljali takšne podlistke, katerih avtorji so bili v tistem obdobju uspešni in brani. Namesto vojnih spominov, vojnega dogajanja in partizanstva časopis gorenjskemu bralcu ponudi drugačno podobo življenja, ameriški način življenja, v katerem se pojavijo motivi kriminala in umorov.

Tipično življenje zahoda, življenje kavbojcev in živinorejcev je predstavljeno v romanu Zana Greya *Tam, kjer zahaja sonce*, ki je razdeljen na pet poglavij. Prikaže popolnoma drug svet in drug način življenja, življenje zahoda – tipično divjo, romantično pokrajino, kakršno poznamo iz kavbojskih filmov. Pojavijo se motivi kavbojstva, pijančevanja, pretepanja, umora, prekupčevanja, nesrečnega zakona in skrivnosti.

Zanj so značilne tudi romantične privine, usodno srečanje moškega in ženske, ljubezen na prvi pogled, pretirana čustva, srečanje starih ljubezni, ljubosumje, kar je v popolnem nasprotju do zdaj, ko so prevladovali opisi vojnih grozot in spominov, ljubezen pa ni bila predmet dogajanja. Kaže se tudi notranja spreobrnitev glavnega junaka iz pijanca v ljubeznivega moškega, ko je spoznal dekle in prvič začutil, kaj je ljubezen. Prevladujejo tudi romantični opisi narave. Branje tega romana nas v marsičem spominja na gledanje kavbojskega filma.

Osrednji dogodek je vrnitev glavnega junaka kavbojca Truemana Rocka v mesto Warington po šestih letih dela kot živinskega prekupčevalca v Teksasu. Mesto Warington je bilo mesto spominov, kjer je doživel toliko revolverskih pretepov, poznan pa je bil kot pretepač, babjek in pijanec. Vso oporo, svetovanje in pomoč je našel pri starem prijatelju Solu Winterju, ki je imel v mestu prodajalno, tam pa doživi usodno srečanje z mlado farmarjevo hčerjo Theo Preston. Zaposlil se je pri farmarju Prestonu na Sedlu sončnega zahoda, kjer je bil kavbojec in vzgojitelj njegovih treh sinov. Želel je priti do dna skrivnostim družine Preston. Dobili so jih pri kraji goveda drugim živinorejcem, zato so se morali izseliti. Rock kupi njihovo farmo, Theo pa vzame za ženo.

Delo Ariela Kassacka *Roke* sem vrstno opredelila za kriminalko, saj je v ospredju iskanje čikaškega morilca, ki je umoril sedem ljudi, zato se pojavi motiv morilca. Dogajanje je postavljeno v čikaško vzhodno predmestje, kjer so si našli zatočišče najubožnejši brezdomci. Naslov je simboličen, saj so roke živi simbol simpatije, s katerimi pozdravljamo, izražamo svoje zaupanje, naklonjenost, v tej kriminalki pa služijo kot orožje, s katerimi se mori.

Prva žrtev je bil delavec Anthony, ki se pozno zvečer vrača domov, ko mu je neznani moški, ki ga je že dlje časa spremljal, začel slediti. Tipično je avtorjevo poseganje v pripoved, ki glavnega junaka, Anthonyja, nagovarja, naj stopa hitreje, da bo še lahko užival radosti tega sveta, drugače ga bo dohitela smrt. Sledil mu je do doma, kjer je umoril njega in njegovo ženo. Bilo je še pet žrtev, zato je novinar začel raziskovati motive za umor in poskušal priti na sled morilcu. Vedel je o njem le toliko, da ima bele lase in velike, bele roke. Zašel je v ulico, kjer je upal, da bo srečal morilca. Ko ga je našel, ga je začel povpraševati po vzroku. Morilec je bil policijski narednik, moril pa je zgolj iz ideje, ki se mu je porodila v glavi in katero je želel uresničiti. Umoril je tudi novinarja.

V *Glasu Gorenjske* so objavili še dva detektivska romana avtorja Ariela Kassacka *Zakleta hiša* in *Oporoka*. Glavni junak v obeh delih poskuša najti in odkriti storilca.

V prvem romanu avtor postavi dogajanje v mirno podeželsko mestece Brown, kamor je na oddih prišel detektiv Bert King, ki se je predstavil kot slavni pisatelj Bert Smith, kjer je želel napisati roman. Nastanil se je v vili, ki je veljala za zakleto, saj so se življenja ljudi, nekdanj živečih v njej, na usoden način zapletla. Bila je last Johna Gardnerja, direktorja tamkajšnje Narodne banke.

King je z njimi kmalu postal zelo domač in bil čestokrat vabljen v goste. Zaljubljen se je v njegovo hčerko Evico. V zakleto hišo sta se vselila mladoporočenca Jack in Marga (Gardnerjeva hči), Evici in Bertu pa se je dozdevalo, da Jack opravlja sumljiva posla in je človek poln skrivnosti. Njun srečen zakon je kmalu postal prava nočna mora, vrstili so se prepiri, stopnjevalo se je še bolj, ko se je k njima preselila Jackova sestra Mary. Motiv, ki je vodil k razkritju dejanja, so bila Jackova pisma, ki jih je pisal sestri, z datumom v prihodnosti, kjer je pisal o bolezni in smrti svoje žene Marge. Našla sta jih Evica in Bert in prišla do spoznanja, da si želi njeno premoženje, ki bi ga dedoval po njeni smrti. Žal je kozarec s strupom, arzenikom, spila Jackova sestra Mary in umrla. Jack je bil obtožen, med tem časom pa je Marga rodila zdravo deklico, sama pa pri porodu umrla. Jack je prišel na pogreb, od koder je s pomočjo novinarke Antoane zbežal s kraja. Doživela sta prometno nesrečo, v kateri je Jack izgubil življenje.

Konec prinaša nepričakovan razplet – sodni pripravnik Romi Martin, Evičin izbranec, je prišel do spoznanja, da je bila Mary Jackova žena, s katero se je poročil v New Yorku, ko je prvič zapustil Margo. Načrtovala je njen umor, sum pa sprevrgla na Jacka. Bert se vrne domov, Evica in Romi pa sta ponovno skupaj – ljubezenski trikotnik med Bertom, Romijen in Evico.

Z objavo detektivke *Oporoka* je uredništvo spisalo kratko obvestilo, da bralcem ponujajo zanimiv podlistek, kjer ponovno nastopi detektiv in pisatelj Bert King, ki se je bralcem zelo priljubil. Pojavijo se podobni motivi kot v prejšnji kriminalki, v ospredju je prav tako ljubezenska tematika, vojna med dvema ženskama. Pojavita se celo dve enaki ženski lastni imeni Marga in Mary kot v *Zakleti hiši*. Dogajanje je postavljeno v New York in Hollywood.

Bert King, poznan kot izvrstni pisatelj kriminalnih romanov in privatni detektiv po vsej Ameriki, je pri svojem delu dobil pomočnika, mladega podjetnega kriminalista Harryja Bika. Razvozlati morata sumljive okoliščine umora milijonarja Jakoba Williamsa, ki je, ko je spisal oporoko, nenadoma umrl. Dan pred smrtjo je poprosil Kinga, da bi po njegovi smrti našli njegove zakonite dediče, dve nečakinji. Delo bi moral voditi King, a ga je zaradi nepričakovane operacije slepiča začasno prevzel Harry in se predstavljal kot King.

Harry je našel prvo dedinjo, Liliano, neslavno igralko, ki je ob dedovanju premoženja postala slavna in začela živeti življenje bogate dedinje na gradu. Našla sta tudi drugo dedinjo Margo. Pojavi se tudi ljubezenski trikotnik med Harryjem, Liliano in Margo. Trikratni poskus umora Liliane je spodletel, zadnji poskus pa je bil usoden za Margo. Marga in Harry sta bila zaveznika, na skrivaj sta načrtovala poroko Harryja in Lilian, saj bi slednja s tem izgubila svoj delež premoženja, ki bi ga dobila Marga. Z raziskovanjem umora so odkrili, da je bila Marga sleparka Ana Potter, ki se je izdajala zanjo. Motiv za razrešitev umora je bilo nalivno pero, ki je ostalo pri žrtvi, z njim pa sta odkrila pravega morilca Paola de Huentasa, ki se je pretvarjal za že zdavnaj pokojnega Jakoba Williamsa ter je njegovo oporoko izkoristil sebi v prid. Najel je lažno dedinjo Ano Potter, pred tem pa se je poročil s pravo Margo Bolle, ki je kmalu umrla. Vse prave dokumente je izročil Ani Potter, ki se je izdajala za pravo dedinjo, vendar je kmalu uganila njegove načrte, zato mu je postala nadležna in jo je umoril. Po končanem procesu sta se Lilian in Harry uradno poročila, Bert pa je uredil, da je postala prava dedinja vsega premoženja svojega strica.

V obeh delih Ariela Kassacka se pojavijo družbeni (pijančevanje), ljubezenski (ljubosumje, ljubezenski trikotnik, poroka), kriminalni (poskus umora) in etični motivi (laž, zavist).

Kratko zgodbo *G-7* francoskega pisatelja Georges Simenona so objavili z namenom, da bi tudi *Glas Gorenjske* seznanil svoje bralce z njim in njegovim delom, saj so njegove knjige našle po vsem svetu ogromno bralcev. Znan je bil po tem, da napiše roman v petinštiridesetih urah. Zgodbo lahko povežem z deli Ariela Kassacka, saj se kažejo elementi detektivke, le dogajanje je postavljeno v Francijo, v mesto Montmart.

Glavni junak se je po naključju znašel na Montmartru, kjer je za mizo klepetal s tujcem. Ko sta odhajala, sta videla iz rdečega taksija serije *G-7* izstopiti žensko. Glavni junak se je odpeljal s tem taksijem in na zadnjem sedežu avta našel mrtveca.

Zapletel se je v nenavadno dramo. Odpeljal ga je k sebi domov. Medtem ko je šel po prijatelja, študenta medicine, mrtveca ni bilo tam, stanovanje pa razmetano. Mrtvec je bil že dlje časa iskani zločinec, ki je opravljal zločine v večjih evropskih prestolnicah. Takrat je imel pri sebi bombo – ženska, ki je izstopila iz avta, je bila inšpektorjeva sestra, ki mu je pomagala, da bi ga ujeli, zato ga je ranila. Zločinec je ušel, glavni junak pa se je poročil z inšpektorjevo sestro. Kljub neprijetnemu dogodku je spoznal dobrega prijatelja in ženo.

Kratka zgodbica *Mr. Beuson mora odpotovati* je tipična ameriška kriminalka, s katerimi so preplavljene revije in časopisi, obenem pa polna ironije in spisana v posmeh delu policijskega inšpektorja. Pojavijo se etični (laž, zasmehovanje) in kriminalni (umor) motivi.

Mr. Beuson je trgovec z umetninami, ki je umoril svojo ženo Margareto. Odložil se je, da pobegne iz mesteca, ko nepričakovano sreča policijskega inšpektorja, ki ga odpelje na letališče. Beuson mu prizna umor in načrt, da misli pobegniti pred njim. Inšpektor je vse imel le za neslano šalo, ki kmalu postane resnica, ko ga sredi noči prebudi telefonski klic, da je bila umorjena Margareta Beuson, žena trgovca z umetninami, mož pa je izginil brez sledu.

V romanu z enajstimi nadaljevanji avtorja A. Arbelesa *Krik iz noči* zasledimo elemente grozljivke in fantastike. Pojavijo se kriminalni (umor, samomor) in družbeni (popivanje) motivi.

Pripoveduje o mladem inženirju, zaposlenem pri podiranju starega samostana, ki spričo naporega dela in romantičnega okolja dobiva vse pogostejše nočne privide – sliši preplašene krike in hitre korake, ki se kmalu izgubijo v noč. Vidi žensko, zasledovano od temnih moških senc, ki izgine za samostanskimi ruševinami. Delo ga tako prevzame, da ga od začetne stopnje prividov pripelje do blaznosti, ki vodi v zločine.

Po odkritju tajnega hodnika, ki je vodil do skrite grobnice z mumificiranimi trupli, so eno našli v takšnem stanju, da se jo je dalo prepoznati – bila je ženska, ki jo je mladi inženir videl ponoči v prividih. Bila je nuna Agata, zla nuna, saj se je znotraj in zunaj samostanskih zidov vdajala nečednostim in lovila moške po vsem mestu. Podoba Agate ga je še bolj spremljala in spravljala ob norost. Nepojasnjeno je dejanje, ko mu nekdo na steno spalnice obesi Agatin portret. Začel je popivati in zdelo se mu je, da se je Agata polastila njegove žene Blanke.

Slednja je bila umorjena, verjetno od inženirja, ki je v njej videl pošast, ki ga je spremljala na vsakem koraku. Dva dni po umoru žene so našli mrtvega tudi inženirja.

5.6. Pripovedna proza s črnsko tematiko

Richard Wright je ameriški črnc, ki se je v svetovni literaturi uveljavil s svojima deloma *Črni deček* in *Rodni sin*. Osnovni motiv, ki preveva njegova dela, je skrb za življenje in napredek ljudi njegove polti. Je eden tistih zapadnih intelektualcev, ki so po zmagi sovjetske revolucije preživeli izredno intenzivno fazo komunistične orientacije, pozneje pa razočarani odstopili.

Roman *Afrika in jaz* ni najbolj karakteristično Wrightovo delo, vendar najdemo v njem vse pisateljske osebnosti: lepo obravnava črnski problem, čeprav bolj v reportažni obliki. Delo je prepleteno z marksističnimi analizami življenja in boja črnega človeka za njegovo državno samostojnost.

Zgodba govori o možu, po rodu Afričanu, ki še nikoli ni obiskal Afrike. Ob obisku te celine je spoznaval ljudi, pokrajino, njihove običaje, ki mu jih je razkazoval ministrski predsednik, vodja ljudske stranke, Kwame Nkrumaha. Pred prihodom se mu je zdelo, da mu je afriška kultura tuja, celo nerazumljiva, vendar je v sebi, ob pogledu na te ljudi, čutil, da je eden od njih.

Dogajanje v črtici *Pogum*, podnaslovljena z drama iz resničnega življenja, je postavljeno v ameriško okolje v čas rasnih sporov med belci in črnici. Osnovna ideja je spoznanje mladeniča, kaj je pogum, ki mu ga je pokazal oče, katerega je pet let zaničeval in imel za strahopetca. Mladeničev oče se je potegnil za črnca, ki je bil po krivem obtožen streljanja na dva belska vojaka. S tem dejanjem je sinu dokazal, kaj je pogum, sam pa spoznal njegov pomen.

5.7. Pripovedna proza z živalsko tematiko

Motiv boja med človekom in živalmi prikazuje črtica *Divji prašiči so se maščevali*, kjer je osrednji dogodek lov na divje prašiče zaradi škode, ki so jo napravili na polju. Lovska tovariša Frenk in Tona sta jih dolgo časa čakala in ko sta jih pričakala, sta ubila svinjo.

Za vabo sta imela koruzo, zasajeno ob lovski kočici. Po tem sta lov na prašiče za nekaj časa opustila. Tona, ki mu lovska kočica in koruza nista dali miru, je šel po sedmih dneh tja in razočaran spoznal, da so se prašiči maščevali in koruzo oklestili do zadnjega storža.

Nasprotje prejšnji je črtica *Lovski čuvaj Tomaž*, kjer prikaže boj človeka s človekom, saj nekateri marljivo Tomaževo delo ne odobravajo in mu celo očitajo, da se preveč briga za živali. Najbolj takrat, ko reši lisičjega mladiča in ga nese k sebi domov, da bo preživel.

Črtica Karla Čapka *Pasja zgodba* je avtorjev spomin na dedovega kužka in opis pripetljajev, ki sta jih skupaj s kužkom doživela.

5.8. Pripovedna proza s folklorno tematiko

V okviru akcije za zbiranje ljudskih izročil je Joža Bertoncelj, podpisan kot mojster Brtoncelj, za *Glas Gorenjske* spisal šegave zgodbe *Zgodbe iz Stare Kroke*, ki so izšle tudi v knjižni obliki pod naslovom *Kroparske zgodbe*¹⁴ 1973. leta. V tej zbirki je izdal štiri črtice iz kmečkega življenja, podlistki pa so prvič opremljeni z ilustracijami. Vse zgodbe imajo humoristične prvine. V njih je poskušal zajeti duh in podobo Kroke iz časa svojega otroštva in odraščanja.

Prva črtica *Prvi konsum* govori o zadružništvu v Kropi, ki ga je začel dr. Janez Evangelist Krek, ki jo je večkrat obiskal. Odprli so trgovino, kjer so ljudje lahko kupovali na »kredo«, kupljeno pa zapisovali v knjižico, ki se je velikokrat izgubila, dokler ni prišlo do poloma. O kovaškem mojstru in njegovih pomočnikih je zapisal v *Mojstru Tinaču*. V *Boju za koze*, ki je najdaljša od zgodb, govori o sporu med lastniki gozdov in kozarji, saj je cesar izdal pismo, da je za vedno prepovedana pašnja koz po gozdovih, ker te uničujejo mlado drevje. Ogledna komisija je prepovedala pašnjo, kozarji pa so zopet izgubili staro pravdo. V *Kolednikih* prikaže star ljudski običaj, kjer se skupina kolednikov odpravi na rajžo po krajih, ki je trajala tri dni, dobili pa so mnogo dobrot prijaznih gospodinj.

¹⁴ Ponatis leta 2001.

Zbriko šegavih zgodb je preimenoval v *Zgodbe iz stare in nove Kroke*, kamor sodi le ena črtica, in sicer *Tesarji Štangelni*, ki je avtobiografski spomin in oris tesarske družine Štangel, pri katerih so z družino stanovali.

Pri vseh zgodbah gre za realistično zapisovanje dogodkov in opisovanje oseb, naprav in dela s humorističnega, šaljivega vidika. Zgodbe so polne gorenjskih, kroparskih narečnih besed in slengovskih besed kovačev, tesarjev. Avtor je z objavo teh opozoril na ohranjanje takih izročil, kar je vsekakor pomembno pričevanje za našo staro kulturnost in civilizacijo.

5.9. Pripovedna proza z zgodovinsko tematiko

V *Glasu Gorenjske* je bila objavljena tudi povest v petih nadaljevanjih *Največja tragedija v zgodovini pomorstva*, ki prikazuje tragično nesrečo mogočne, razkošne plavajoče palače Titanik, za katero so menili, da je nepotopljiva. Gre za kronološki opis od izplutja do tragične nesreče ter odmevov, ki so še dolgo burili duhove, zakaj se je potopila.

V zgodbi je tudi kratek vložek, kjer omenja dva slovenska potnika, nekega Franca Karuna iz Milj pri Kranju, ki je s svojo triletno hčerko preživel brodolom, in J. Markuna iz Srednje Bele pri Preddvoru, ki je, ko je videl, da je zmanjkalo rešilnih čolnov, skočil iz palube in si sodil sam.

V *Glasu Gorenjske* so v letih 1957 in 1958 objavili v dveh delih zgodovinski roman *Vigenjci*¹⁵ avtorice Mimi Malenšek Konič, ki je najdaljši in najobsežnejši podlistek. Delo je izšlo tudi v knjižni obliki leta 1978. Zaobjema čas konec 19. stoletja in kaže na propadanje kovačij v Kropi. Opisuje težke čase, trdo življenje kovaških ljudi, ki so garali od jutra do večera. Kažejo se etični (dobre in slabe osebe, laž, zavist, zasmehovanje), gospodarski (pohlep, na nepošten način pridobljeno bogastvo), družbeni (popivanje, revščina, pretepanje), ljubezenski (poroka, ljubosumje, nesrečen zakon) in kriminalni motivi.

V prvem delu spoznamo rodbino Gašperin in osrednjo junakinjo Ano. Zgodba se začne s pogrebom gospodarja Aleša Gašperinovega, Aninega očeta.

¹⁵ SSKJ: vigenjc -a [gən] m (i)nekadaj (*žebljarska*) kovačnica: postaviti vigenjc ob vodi; vigenjc s petimi ognjišči // kovaško ognjišče za izdelavo žbljev: nasuti oglje v vigenjc ♪.

Nekdaj bogata rodbina Gašperin je po očetovi smrti le še propadala zaradi bahaške razsipnosti in zanikrnosti. Ana si je na vso moč trudila, da bi rešila doma propada, saj je oče njej in bratu Alešu po smrti zapustil veliko dolga in zanemarjeno gospodarstvo, ki ga je bilo potrebno spraviti v red. Dominik Zgonc, Anin bratranec, s katerim se je poročila kljub nasprotovanju domačih, se je dokopal do Gašperinovega premoženja. Z obnovo dveh vigenjcov, ki so propadali, je postal najbogatejši v Kropi. Imela sta sina Pavla.

Kaže se tudi kriminalni motiv, in sicer umora, saj je Dominik želel spraviti s poti Aninega brata Aleša, ki mu je predstavljal oviro na poti do uspeha in bogastva, zato mu je pri saneh podvezal vrv in se je smrtno ponesrečil.

V romanu je večkrat izražena ideja, kako ljudje hlinijo svojo dobroto ter opomin lakomnosti in pijančevanju, zaradi česar zavozijo svoje življenje in bogatijo. Pijača je bila velikokrat krivec vseh nesreč in težav, marsikdo si je s tem zapravlil svoje življenje. V romanu se pojavi tudi stereotip, da je vsak kovač pijanec. Gre tudi za idejo poroke zaradi denarja (poroka Ane z deset let mlajšim bratrancem Dominikom Zgoncem, ki se poroči le zaradi vigenjcev). Kaže se tudi enakovrednost moških in žensk pri delu, saj so oboji garali v kovačnici od jutra do večera.

V drugem delu je v ospredju industrializacija, ki je začela vdirati tudi v našo deželo, Kropa z rodом svojih kovačev pa se ji upira. Čas dogajanja je petindvajset let pozneje, ko je najbogatejši Kropar in na domačijo priženjen Dominik Zgonc povrnil ugled Gašperinove domačije, kjer ni bilo več sledu o nekdanji zavoženi domačiji. Ana in Dominik sta začela živeti kot tujca. Želela je narediti samomor, ker je imel otroka z drugo žensko. Dominika so se vsi v družini bali, saj je bil temna senca, ki je ležala nad vsemi. Vse pogosteje je popival, saj ga je začel preganjati zločin, ki ga je naredil pred leti.

V središču dogajanja je boj za delo med Kroparsko žebljarsko zadrugo in mogotcem Dominikom, kjer se kažejo začetki industrializacije in konkurence, kar je povzročilo razprtijo med kovači in ljudmi, njihova življenja pa so se spremenila.

V drugem delu smo priča Dominikovi notranji spreobrnitvi. Ustrelil se je v glavo (kriminalni motiv poskus samomora), saj so spomini iz preteklosti preveč živo vstajali pred njim.

Rešili so ga, od takrat pa se je spremenil. Privolil je v sinovo poroko z Vido. Po tem hudo zboli, na koncu ga zadane srčna kap in najdejo ga pri ognjišču – tam, kjer je bil vse življenje.

Vsem kovačem je skupno to, da so z dušo in s telesom pri vigenjcih, zanje bi dali življenje, samo da jih rešijo propada – tako kot Anin stric Miklavž, ki je v največji povodnji reševal vigenjce, pri tem pa se je prehladil in umrl. Popolno nasprotje pa je Domnik, ki je za vigenjce ubijal, saj je ubil Aninega brata Aleša.

Nakazana je ideja, da otroci posnemajo vzorce svojih staršev, saj se nadaljuje sovraštvo med očetom in sinom (Dominikom in Pavlom – Dominik je imel takšno razmerje s svojim očetom), ljubezen med sorodniki (Ana in Dominik, kasneje Pavel in Vida, ki je bila Anina daljnja sorodnica in je bila pri njih v reji).

5.10. Pripovedna proza različnih tematik

V ta sklop sem uvrstila tiste podlistke, pri katerih ni mogoče natančno opredeliti ene tematike, zato sem pri teh izpostavila le prevladujoči motiv.

Motiv delovnih ljudi brez prostega časa in garaštva za golo preživetje je prikazan v romanu *Tropska simfonija* in kratki zgodbi *Vsak dan dva delavnika*.

V prvem delu romana nam avtor predstavi delo rudarjev v rudniku Muzo, peklu smaragdov v Kolumbiji. Gre za prvoosebno pripoved Evropejca, ki se je podal na delo v Južno Ameriko. Najprej je v Braziliji iskal orhideje, mnogo zaslužil, a je kmalu zapravljal vse, nato pa se je pogodbeno obvezal za petletno delo v rudniku Muzo v Kolumbiji, kjer mu postanejo prijatelji nenavadni Don Rafael, Billy, Sam in Jules. Opisuje dolgo vožnjo do smaragdnega rudnika Muzo, ki simbolizira pekel, saj ga malokdo preživi. Opisuje življenje in delo tisoč rudarjev vseh človeških ras. Avtor jih poimenuje moderne sužnje, saj je njihovo delo trdo in neizprosno v težkih pogojih in razmerah. Zaradi nevzdržnih razmer jih veliko pobegne, nekateri celo pogoltnejo smaragde, kar imenujejo smaragdna bolezen. Njihova edina zabava ali prosti čas je zvečer ob ognju, kjer si pripovedujejo svoje življenjske zgodbe, obujajo spomine in popivajo, ter obisk žensk tam za žično ograjo, ko imajo prost dan.

V drugem pa opisuje delo v drugem peklenem rudniku Choco v Kolumbiji, kjer se koplje platina. Avtor ga označi za gnezdo peklenkega ropota. Tukaj vlada mnogo brezobzirnejši in ostrejši ton. Pogoji so slabši, delo je težavnejše, saj se dela dvanajst ur, klima je še bolj slaba. Avtor rudarje primerja z nemimi živalmi, saj skorajda ne spregovorijo med seboj in delajo kot črna živina. Prvoosebnu pripovedovalcu in njegovemu prijatelju Samu uspe pobegniti iz tega pekla suženjstva. Sam umre, ker mu je v ustih razneslo bombo, pripovedovalcu pa uspe priti na svobodo, čeprav ga na koncu skoraj ujame smrt – kača, ki se ji je komaj izognil.

V romanu se pojavljajo španske, ameriške in francoske besedne zveze. Prevladujejo natančni opisi okolja, življenja v teh pokrajinah, ki je brezskrbno. Avtor rudarje poimenuje kot moderne sužnje, ki delajo v nemogočih razmerah, saj je to prikaz, kako trdo morajo delati in koliko trpljenja je potrebnega za to, da bi oskrbeli naduti, po razkošju hlepeči svet. Pojavijo se kriminalni (samomori) in družbeni (popivanje, ljubimkanje, revščina) motivi.

Kratka zgodba *Vsak dan dva delavnika* je podnaslovljena kot zgodba o ljudeh brez prostega časa, saj prikazuje zgodbe petih mladih žensk Vide, Marte, Maričke, Olge in Majde, ki opravljajo dva delavnika – enega v tovarni, drugega kot hišne pomočnice v gospodinjstvu ali na kmetiji. Na koncu je tudi kratko pojasnilo pisca zgodb in navezovanje na tedanje družbene razmere, zakaj prihaja do tega, da imajo dva delavnika, in obrazložitev, da to predstavlja socialni in gospodarski problem, saj primanjkuje stanovanj, samskih domov in poceni menz, zato ženske iz različnih krajev Slovenije posežejo po takšni obliki življenja in dela.

Ideja sreče preprostega človeka je izražena v črtici *Prvič* in noveli *Ustobrbec*. Prva je vsakdanja sličica, ki prikazuje uresničitev Ivanove želje iz otroških let, da bi postal šofer ali sprevodnik na avtobusu. Sličica prikazuje njegov prvi delovni dan kot sprevodnika na avtobusu in zadovoljstvo, da je začel delati tisto, po čemer je hrepenel že iz otroških let. V drugi pa je dogajanje postavljeno v Nemčijo, v ospredju pa je zgodba starega mojstra, umetniškega strugarja in mehanika Pavla Paulsna, ki avtorju skozi retrospektivo pripoveduje o tem, kako se je v mladosti seznanil s potujočo lutkarsko rodbino Tandler, ko je obiskala njegov kraj in uprizorila nekaj iger. Spoprijateljil se je z njihovo hčerko Lizi. Po uprizoritvi vseh iger v kraju, so odšli širom po svetu, ponovno pa sta se srečala po dvanajstih letih v kraju, kjer je bil Pavel v uku pri neki mojstrovki, vdovi. Poročila sta se, uprizorila eno igro v domačem Pavlovem kraju in rodil se jima je sin Jože.

Avtor poda zelo natančne karakterizacije oseb. Kažejo se tudi prvi znaki otroške ljubezni in globokega prijateljstva, ki ostaneta v človeku za vedno.

Ustobrbec je novela nemškega klasika Theodorja Storma, enega največjih osebnosti nemškega leposlovja. V slovenščino ga je prevedel Rudolf Kresal. V kratkem uvodu k noveli je še zapisano, da avtorja slovenska javnost zelo malo pozna, saj mu naše knjižne založbe med prevodno literaturo niso odmerile dosti prostora.

Theodor Storm je bil rojen 1817. leta v trgovskem pristanišču Schleswig. Kot sodnik in kot umetnik je bil globoko povezan z ljudstvom in dal poleg svojih znamenitih kronik tudi nekaj socialno pomembnih novel. Umrl je 4. julija 1888. leta v Hademarchenu. Literarna zgodovina ga je prištela med klasike evropske literature kot novelista evropskega pomena.

Motiv pohabljenca, vaškega posebneža prikazuje novela Guya de Maupassanta *Berač*, ki je bila nasploh prvič objavljena v *Glasu Gorenjske* in tako prvič prevedena v slovenski jezik. Gre za opis bednega življenja berača, najdenčka, ki mu pri petnajstih letih voz povozi obe nogi – nihče se ni brigal zanj, beračil je in živel kot žival sredi ljudi, ki so ga vsi zasmehovali in se ga otepali. Osrednji dogodek prikaže njegovo večdnevno stradanje in ko je želel ubiti kokoško, da bi jo pojedel, ga je kmet zelo pretepel, ponj pa je prišla policija. Vtaknili so ga v zapor, kjer je naslednji dan umrl od lakote.

Nemška emigrantka je spisala roman *Hotel Shanghai*, katere odlomek, vrh romana, je objavljen v *Glasu Gorenjske* z naslovom *Zdravstvuj, mali mož*. S čudovito jasnovidnostjo opisuje usodo devetih oseb iz najrazličnejših delov sveta, njihovo trpljenje, razcvet, srečo, ki se končajo v hotelu Shanghai, ki ga med prvimi zadene bomba iz letala. Med temi osebami je tudi Ruta, mlada zaščitna sestra, Američanka. Odlomek pokaže njeno dobroto in pomoč, ki pomaga neposredno, predno jo pokopljejo razvaline, kitajski materi, ki se zvija na cestnem tlaku v porodnih bolečinah. Gre za čudež, saj se je sredi razdejanja in umiranja rodilo novo življenje.

Dve kratki planinski črtici *Smrt v gorah* in *Padec* z izkušnjo avtorjev, ki sta bila priča tragičnemu dogodku smrti v gorah. Pri obeh sta prisotna minevanje in obstajanje – zrenje smrti v oči. V prvi orisuje padec in smrt komaj osemnajstletnega mladeniča v stenah Čelesnika, v drugi pa smrtni padec dveh prijateljev, ki sta življenje izgubila v stenah Špika.

Zakonske težave se pojavijo v dveh kratkih zgodbah. Prva *Vsakdanje življenje* je povsem nova zgodba, zgodba delavca Simona Klinarja, poročenega, očeta dveh otrok, v kateri se pojavi družbeni motiv, kjer se kažejo zakonske težave. V junaku se nenadoma pojavi dvojnost, ki se kaže v tem, da svoj zakon primerja z delom v tovarni, kjer vse razreši, doma pa mu to ne gre najbolje od rok. Pojavi se simbol hriba, ki mu je predstavljal točko, kamor si je hodil hladit svojo jezo in premišljevati o svojem življenju. Pomiritev junak doživi na koncu, ko ponj pride sin in skupaj odideta proti domu – otroška ljubezen je bila zanj kot preblisk in rešitev, da bosta z ženo zaživela drugače.

V zgodbi se kažejo tudi ženska potrpežljivost, uslužnost, poslušnost moškemu, celo enkrat jo udari, kar zelo obžaluje, vendar mu ona nastavi še drugo lice, kar kaže na svetopisemski motiv (»Če te nekdo udari, mu nastavi še drugo lice.«).

V kratki zgodbi *Poštno ležeče* pa avtor prikaže sliko zakonskega para Grete in Maksa in njuno na videz idilično zakonsko življenje (imata tri otroke, živita v vili ob jezeru), kjer se pojavi motiv zdolgočasene, nezadovoljne žene. Maks se je trudil ohraniti svoj zakon, zato se je odločil, da ji bo pisal pisma, v katerih se bo podpisoval kot Hjalmar Egge. V njih ji je izpovedoval ljubezen, ona mu je s pismi odgovarjala. Priznala mu je, da živi življenje razočaranja. Prišlo je do usodnega pripetljaja – ker ji ni nikoli napisal svojega naslova, se je odločila, da ga poišče in obišče. Sprva je prava oseba s tem imenom vse zanikala, a ko mu je pokazala pisma, je priznal. Maks ji ni upal priznati, da ji je on pisal pisma, saj mu te prevare ne bi nikoli odpustila. Poročila se je s pravim Hjalmarjem Eggejem in zapustila Maksa. Na koncu je izražena ideja igranja z usodo, ki ji je Maks padel pod kolesa.

V podlistkih z vojno tematiko se kaže tipizirana upodobitev zgodovinskih dogodkov druge svetovne vojne, katerim sta skupna kraj (severni del Gorenjske, zemljepisno določljivi kraji) in čas dogajanja (pozimi, novo leto, prvi maj). Dogodki se nanašajo na narodnoosvobodilni boj in revolucijo. Za avtorje podlistkov z vojno tematiko je značilna partizanska spominska črtica, saj je v njih ubesedena avtorjeva neposredna udeležba v sami pripovedni snovi, njegovo osebno pričevanje in izkušnje. Pisci teh niso mogli pozabiti nasilja, ki ga je izvajal okupator, zato so to ubesedili, pri čemer so morali paziti, da niso v ospredju ubesedovali duševnih doživetij, temveč le motiviko vojaških akcij, kjer je bil posameznik ali skupina poenostavljena v posplošen člen vojaške enote, ki se bojuje proti okupatorju. Ni zaslediti pisanja o družinah, dekletih, sentimentalnosti skorajda ni, razen v redkih primerih.

Pojavijo se revolucionarne ideje za boljšo prihodnost, ko ne bomo teptali drug drugega, kjer bo dela in kruha za vse. Prevladuje ideja vsakega partizana, da se splača za tak svet boriti in žrtvovati, pa četudi za ceno lastnega življenja ali kot pravi misel v enem od podlistkov: »Svoboda [...] takrat bo lepo. Lepo, kakor še nikoli ni bilo na svetu. Ljudem ne bo manjkalo kruha. Vsak dan ga bomo imeli [...]. In še tisoč drugih lepih stvari bo takrat. Še sonce bo lepše sijalo kakor sedaj.«

Smrt je bila v vseh delih prisotna kot njihova zaveznica in nasprotnica. Junaki so mnenja, da izbira samo med tistimi, ki jo vidijo povsod. Ta utvara je pomagala vsem partizanom premagovati strah pred smrtjo, z njo pa so si utrjevali pot v svobodo (»Mladi moramo umreti, a za svobodo, ki se bo rodila iz naše krvi, je to vredno. Za svobodo ni težko umreti!«).

Ljubezen in vera sta postavljeni v ozadje, saj ideologija NOB-ja in komunizma ne dopušča zasebnega življenja. V ospredju je skoraj vedno posameznik in njegovo psihično doživljanje vojne, medtem ko skupni imenovalci vsega predstavljajo opisi življenja in trpljenja slovenskega človeka v drugi svetovni vojni.

Drugim podlistkom z različnimi tematikami ni možno podati skupnih značilnosti; skupno jim je le to, da niso povezani z medvojn timer časom ali dogajanjem, njihov namen pa je zabavati bralca in mu ponuditi dobro zgodbo, ob kateri se lahko sprosti. Prevladujejo različne vrste, kot so kriminalke, detektivski roman, zgodovinski roman, humoreske.

6. Bibliografija proze in poezije po letnikih

6.1. V Gorenjskem glasu (1948–1952)

6.1.1. Pripovedna proza

1948

–

1949

Martel: *Nova borba za Kočevski Rog*¹⁶ (št. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9).

Martel: *Marko je naročil* (št. 18, 19).

Martel: *Upor v koncentracijskem taborišču Stare Gradiške* (št. 20, 21).

Mimi Malenšek Konič: *Cilka – Odar Tatjana* (št. 22, 23–24).

Bregar Vladimir: *Mi gradimo* (št. 30, str. 3).

Milka Šorl: *Borba na Okroglem* (št. 42–43, str. 4).

1950

...nda: *Vržite mino!* (št. 16, str. 3).

Vanda: *Prvi maj v partizanski bolnici* (št. 17, str. 2).

Tone Podgoršek: *Pri frontovcih in gozdarjih v Rdeči dolini* (št. 20, str. 2, 3).

Martel: *Trdni smo, da nikdar tako* (št. 22, str. 2).

M. S.: *Dogodek izpod Kepe* (št. 30, str. 2).

Karel Čapek: *Pasja zgodba* (št. 33, str. 3, 4).

Neznani avtor: *A minus B* (št. 35, str. 2).

Émile Zola: *Zmaga* (št. 50–51, str. 3).

1951

Marja Fortič: *Spomin na junaka* (št. 4, str. 3).

Janko Rogelj: *Propaganda in strahovi* (št. 11, str. 3, 4).

J–o: *Ujetnik* (št. 12, str. 3).

Janko N. Rogelj: *Vaška kronika* (št. 14, str. 3, 4).

Janko N. Rogelj: *Stara mati partizanka* (št. 15, 17).

K. F.: *Niso se predali ... ponosno so rajši smrt izbrali!* (št. 16, str. 2, 3).

J–o: *Izdajalec* (št. 17, str. 4).

Dagmar: *Kako smo praznovali drugo obletnico ustanovitve OF?* (št. 17, str. 4).

¹⁶ Z modro barvo so označena dela, ki sem jih razvrstila pod leposlovje za odrasle.

V. J.: *Spomini na Treviso in Gonars* (št. 17, str. 5).

Karel Čapek: *Prva izmena* (št. 19, str. 3, 4).

Rade Pavčič: *Nočna akcija* (št. 20, str. 3).

Zane Grey: *Tam, kjer zahaja sonce* (št. 23–52).

Neznani avtor: *Iz partizanskih spominov borca VII. UB Franceta Prešerna* (št. 24–27).

Majda Dovgan: *Ponoči čez Bistrico* (št. 29, str. 2).

Neznani avtor: *Po drznih poteh skozi smela dejanja junaških Cankarjevcev* (št. 29, str. 3, 4).

Ivan Tavčar: *Šarevčeva sliva* (št. 34, str. 3, 4).

Neznani avtor: *Terenec Urh* (št. 41, str. 3).

Ivan Cankar: *Skodelica kave* (št. 49, str. 2, 3).

1952

Ivan Ribič: *Sestanek* (št. 1, str. 2, 3).

Ivan Ribič: *Srečanje* (št. 2, str. 2, 3).

Ivan Ribič: *Neke noči* (št. 5, str. 3, 4).

France Cvenkel: *Lovski čuvaj Tomaž* (št. 9, str. 2).

France Cvenkel: *Takrat ji je bilo najteže ...* (št. 10, str. 2, 3).

Slovenko: *Le Jože je ostal na Stolu* (št. 10, 11).

Cvetko Kristan: *49 mesecev v pregnanstvu med brati Srbi* (št. 12, 13, 14, 17–18, 19).

Slovenko: *Jožeta Čufarja – 1. maj* (št. 17–18, str. 2).

France Cvenkel: *Triglav* (št. 17–18, str. 3).

Milan Dolenc: *1. maj 1942 na Rogu* (št. 17–18, str. 4).

Lin Armik: *Milena* (št. 21, str. 2, 3).

Ivan Ribič: *Pastir Gaber*¹⁷ (št. 23–28).

R. I. Stojan: *Težka je bila naša pot ...* (št. 29–30, str. 2).

Slovenko: *Kako je Cankarjev bataljon zažgal železniški most v Mostah pri Žirovnici* (št. 29–30, str. 4).

Ivan Jan: *Sosedje pod Stolom in Begunjščico* (št. 32, str. 2).

France Cvenkel: *Če spomin seže 11 let nazaj ...* (št. 35, str. 3).

Slovenko: *Žirovniška postaja je zagorela* (št. 38, str. 3, 4).

Janko Kersnik: *Otroški dohtar* (št. 41, str. 3).

Ivan Ribič: *Anka* (št. 29–40).

Ivan Ribič: *Godec Miha in divji mož* (št. 41–50).

¹⁷ Z rdečo barvo so označena dela, ki sem jih uvrstila pod mladinsko/otroško literaturo.

6.1.2. Poezija

1948

—

1949

Rado Pavčič: *Odmev Koroške* (št. 13, str. 3).

Rado Pavčič: *Na avtostrado* (št. 26, str. 3).

Rado Pavčič: *Ob smrti Otona Župančiča* (št. 27, str. 3).

1950

Fran Bober: *V svitu majskih dni* (št. 17, str. 1).

Bojan Pisk: *Tam v dalji ...* (št. 17, str. 1).

Rado Pavčič: *Kako je veliko to majhno srce ...* (št. 39, str. 3).

Rado Pavčič: *V nove dni ...* (št. 42, str. 3).

Rado Pavčič: *Vstani, glej, dan je ...* (št. 46, str. 1).

Rado Pavčič: *Podajali smo opeko z roke v roko ...* (št. 49, str. 3).

Rado Pavčič: *K novemu letu* (št. 52, str. 1).

1951

Rado Pavčič: *Na gradnji Zadružnega doma* (št. 2, str. 3).

Rado Pavčič: *Zimski sonet* (št. 5, str. 3).

Vladimir Brezar: *Naša petletka* (št. 7–8, str. 2).

Rado Pavčič: *Plaz pod Storžičem* (št. 9, str. 3).

Rado Pavčič: *V pomlad* (št. 12, str. 3).

Desanka Maksimović: *Spomin na vstajo* (št. 17, str. 1).

Neznani avtor: *Izgnanci* (št. 17, str. 4).

Neznani avtor: *Pesem dela* (št. 17, str. 5).

M. Bidovec: *Uganka za cicibančke* (št. 18, str. 3).

Bd: *Tvoje oči sinek* (št. 18, str. 3).

M. Bidovec: *Pomladanska* (št. 18, str. 4).

1952

France Kosmač: *Nestrpnost* (št. 3, str. 1).

Martina Bidovec: *Mati* (št. 10, str. 1).

Dora: *Dedek Mraz in mesečina* (št. 52, str. 3).

6.2. V Glasu Gorenjske (1953–1959)

6.2.1. Pripovedna proza

1953

Ivan Bertoncelj: *Slavna dražgoška bitka* (št. 1, str. 2).

mojster Brtoncelj: *Prvi konsum – Iz stare Kroke* (št. 1, str. 6).

Janez Ambrožič: *Na Pokljuki* (št. 2, str. 2).

mojster Brtoncelj: *Mojster Tinač – Zgodbe iz stare Kroke* (št. 2, str. 6).

mojster Brtoncelj: *Boj za kože – Zgodbe iz stare Kroke* (št. 3, 4, str. 6, 7).

Pravljica o jagodah in oslovskem repu (št. 3, 4).

Janko Blažej: *Padec* (št. 5, str. 5).

mojster Brtoncelj: *Tesarji Štangelni – Zgodbe iz stare in nove Kroke* (št. 5, str. 6).

Dvanajst popotnikov (št. 5, 6, str. 5).

mojster Brtoncelj: *Koledniki – Zgodbe iz stare Kroke* (št. 6, str. 6, 7).

Theodor Storm: *Ustobrbec* (št. 7–19).

Kako je nastala vrba žalujka (št. 7, str. 5).

Nova o psu in mački (št. 8, str. 5).

Partizanka: *Junaška mati* (št. 10, str. 5).

Trpek spomin (št. 10, str. 5).

Naša mucka (št. 12, str. 5).

Lojze Hafnar: *G-11* (št. 13, str. 2).

Lisica in volk (št. 13, str. 5).

Volkec Tabornik in njegov oče (št. 15–20).

France Štefe – Miško: *Rojstvo kokrškega odreda* (št. 17–30).

Ariel Kassack: *Roke* (št. 20–23, str. 6).

Ariel Kassack: *Zakleta hiša* (št. 24–39).

Neznani avtor: *Nalogo sem izpolnil* (št. 29, str. 4).

Matevž je izdal povelje ... (št. 31, str. 2).

Marij: *Vse moste v zrak ...* (št. 34, str. 2).

Ariel Kassack: *Oporoka* (št. 40–52).

Ribič Jurček (št. 41, str. 4).

Modrost vsega sveta (št. 43, str. 3).

Zakaj ima krokodil velika usta (št. 43, str. 3).

Prebrisani zajec (št. 45, str. 3).

Ciganov osel (št. 52, str. 3).

Pereira Gomes: *Prvi zaslužek* (št. 30, str. 1).

1954

Ariel Kassack: *Oporoka* (št. 1–15).

Kako je nastalo drago kamenje (št. 1, str. 7).

Ivo Porenta – Vojko: *Na poti v svobodo* (št. 2–17).

Da golob ne sliši (št. 2, str. 6).

Prebrisani Janezek (št. 4, str. 7).

Trije bratje in zlato jabolko (št. 5, 6).

O bogatinu in čevljarju (št. 8, str. 5).

Lisica in kokoši (št. 10, str. 7).

Črni vitez je omahnil (št. 11, str. 5).

Dva lažnivca (št. 12, str. 5).

Jabolka za smeti (št. 13, str. 5).

Zlato seme je vzknilo (št. 14, str. 5).

O volku in nevidni hišici (št. 15, str. 5).

Zgodba o pogumnem Palčku (št. 16, str. 5).

Guy de Maupassant: *Berač* (št. 16, 17).

Gospod je hotel postati (št. 17, str. 5).

O oslu, lisici in levu ... ter levu, šakalu in lisici (št. 18, str. 5).

Pevčevo maščevanje (št. 19, str. 5).

Georges Simenon: *G–7* (št. 21, str. 5).

Mošnja zlatnikov (št. 22, str. 5).

Siva dlaka (št. 22, str. 5).

Kako je lev plen delil (št. 23, str. 5).

Olaf Aslagsson: *Šepavec – zgodba o volku* (št. 24–47).

Lin Armik: *Dozoreli češmin* (št. 37, str. 2).

Slavček (št. 25, str. 5).

Paul Quentin: *Rendes-vous pod Eifflovim stolpom* (št. 39, str. 6).

»Operacija Cicero« ni bila nemški vohunski podvig (št. 48–51).

Žaba in miš (št. 48, str. 8).

Siromakovo delo (št. 48, str. 8).

Ervin Paulsen: *Dva na seniku* (št. 48, str. 10).

Ivo Porenta – Vojko: *Partizanske razglednice* (št. 50– 52 str. 2).

1955

Ivo Porenta – Vojko: *Partizanske razglednice* (št. 1, 2).

A. Arbeles: *Krik iz noči* (št. 1–6, 8, 10, 11).

»Operacija Cicero« *ni bila nemški vohunski podvig* (št. 1–3).

Največja tragedija v zgodovini pomorstva (št. 2– 5).

Smrt v gorah (št. 3, str. 4).

Pogum (št. 3, str. 6).

M. Klinar: *Trupli pod pečinami – Iz partizanskih dnevnikov* (št. 5– 8).

Pripovedka o razumnem lovcu (št. 5, str. 4).

Žaba na mesecu (št. 7, str. 6).

Modra razsodba (št. 8, str. 6).

Mr. Beuson mora odpotovati (št. 8, str. 6).

Kralj dihur (št. 8, str. 6).

O pasji in mačji službi (št. 10, str. 6).

Richard Wright: *Afrika in jaz* (št. 12–18).

Volk in kmet (št. 13, str. 6)

Kdor visoko leta ... (št. 14, str. 6).

Zgodba o Marku in Juliju (št. 15, str. 6).

Breskove pečke (št. 16, str. 6).

Pastirjeva modrost (št. 17, str. 6).

A. Čebulj: *Spomin* (št. 18, str. 9).

Miška in kruhek (št. 18, str. 10).

Ukanil je lisico (št. 19, str. 5).

Miha Klinar: *Beg* (št. 20, 22, 23–53).

France Žvan: *Skojevčeva preizkušnja* (št. 20, str. 9, 10).

Prevaril jih je (št. 20, str. 16).

Le velika dela napravijo človeka velikega (št. 23, str. 6).

A. Čebulj: *Pogovor s tujcem* (št. 26, 27).

Kako je velikan naredil planino (št. 28, str. 6).

Zajec in njegova senca (št. 28, str. 6).

Kdor ne uboga (št. 29, str. 9).

Stava (št. 33, str. 8).

Ošabni metulj (št. 34, str. 6).

Kako je nastala žaba (št. 35, str. 5).

Prijateljstvo med živalmi (št. 36, str. 5).

Zakaj ima osel dolga ušesa (št. 36, str. 5).

Zanimiva živalska tekma (št. 37, str. 5).

Tri besede (št. 38, str. 4).

Stava za ladje (št. 39, str. 4).

Ukanile so ga (št. 40, str. 4).

Ne govori, če ni potrebno (št. 43, str. 8).

Dva bedaka (št. 43, str. 8).

I. Ausec: *Milenina smrt* (št. 45, str. 6).

Trije bratje (št. 45, str. 6).

Zajec in zemlja (št. 45, str. 6).

Nasredin hodža in dijaka (št. 45, str. 6).

Velikan (št. 49, str. 8).

Lisica in orliči (št. 51, str. 5).

Maček, pes in kozel (št. 51, str. 5).

Hvalisavi strahopetec (št. 51, str. 5).

France Kavčič – Veljko: *Borba na Osovniku* (št. 52, str. 5).

1956

B. Mlakar: *Zgodba z divjega severa* (št. 1–25).

Slavček (št. 1, 4, 8, 12).

Štorklja in lisica (št. 1, str. 10).

Alojz Ravbar: *Čuden pogreb* (št. 1, str. 11).

Miha Klinar: *Beg* (št. 1–5).

O žalostni kokoški (št. 4, str. 6).

Ivo Zorman: *Vse je bil natanko premislil* (št. 7–9).

Vrana in rak (št. 8, str. 6).

I. Ausec: *Prvič* (št. 12, str. 3).

Postal bom radiotehnik (št. 16, str. 6).

Zajček se ni ženil (št. 16, str. 6).

Matevžev sultan (št. 20, str. 6).

Alojz Ravbar: *Zgodba o starem denarju* (št. 22, str. 8).

Neznani avtor: *Mati* (št. 24, str. 6).

Vilko Kus: *Mucka, ki je pozabila mijavkati* (št. 24, str. 6).

Josip Jurčič: *Jurij Kozjak, slovenski janičar* (št. 28–53).

X: *Prvi zvončki* (št. 28, str. 6).

m-: *Veliko potovanje* (št. 32, str. 6).

Stric Fič: *Tekmovali so* (št. 35, 39).

Jože Varl: *Od kdaj ima goska dolg vrat* (št. 39, str. 6).

Janez Fugina: *Ne verjemi vsega, kar ti kdo natvezi* (št. 43, str. 5).

Priredil Vilko Kus: *Medved in čebela* (št. 43, 47).

Priredil Vilko Kus: *Kmet in pes* (št. 47, 51).

E. Löhndorf: *Tropska simfonija* (št. 49–86).

Deček, ki je osvojil svet (št. 55, str. 6).

m-: *Zgodba o razliti juhi* (št. 55, str. 6).

Ivan Fugina: *Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade* (št. 55, str. 6).

Priredil Vilko Kus: *Prevarani medved* (št. 59, str. 6).

V.D.: *Prve hlačke* (št. 59, str. 6).

I. A.: *Nylon Pepeta Fičfiriča* (št. 63, str. 6).

Mož z lajno (št. 63, str. 6).

Petelinček in mlinček (št. 67, str. 6).

Mačje solze (št. 71, str. 6).

I. D.: *Zmaj pod Triglavom* (št. 75, str. 6).

V. D.: *Utonil je deček* (št. 75, 79).

Zajec junak (št. 79, str. 8).

K. C.: *Nežka in njeni sorodniki* (št. 83, str. 4).

O oslu, ki je hotel postati muzikant (št. 83, str. 6).

Jože Varl: *Zaklad v Kokri* (št. 83, 87, 91, str. 6).

Sa-ša: *Glejte, moji sinovi!* (št. 87, str. 4).

Krizantema (št. 87, str. 6).

Prebrisani Muki (št. 91, str. 6).

Tonček in čebele (št. 91, 92, 93, 94, 96, 97).

Fi-: *Gostišče pri Liščku* (št. 94, str. 11).

1957

Ivan Jan: *Zavožena pot* (št. 1, str. 8).

F. C.: *Divji prašiči so se maščevali* (št. 1, str. 9).

Nande Žužek: *Zgodba o pralnem stroju* (št. 1, str. 10).

L. T.: *Ženska na pločniku* (št. 1, str. 10).

J. V.: *Vozni listek* (št. 1, str. 10).

Alibeg Kaškaši (št. 1, str. 11).

Mimi Malenšek Konič: *Vigenci, I. del* (št. 1–99).

Josip Jurčič, Janko Kersnik: *Rokovnjači* (št. 1–27).

Franc Bitenc: *Zgodba o malem Jožku in njegovem črnem bikcu* (št. 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 18, 19, 21).

Smrekova češarka (št. 7, str. 6).

Predpustna sodba (št. 17, str. 4).

Zgodba o velikem zvonu (št. 21, str. 6).

Kruh in sol (št. 23, str. 6).

Jože Varl: *Dva pisemska nabiralnika* (št. 25, str. 6).

O miški, ki je postala krojač (št. 27, str. 6).

Mark Twain: *Tomove prigode* (št. 28–60).

Komar in levje spanje (št. 29, str. 6)

Pot v vilinsko deželo (št. 31, 36, 38).

Pripovedka o treh kozličih (št. 40, str. 6).

Želje so se izpolnile (št. 42, str. 6).

Vojko Novak: *Vsakdanje življenje* (št. 43, str. 7).

K. M.: *Tonetov prvi maj* (št. 43, str. 7).

Vicky Baum: *Zdravstvuj, mali mož* (št. 43, str. 8).

Račke in črnuh (št. 44, str. 6).

Deklica v srebrni žlici (št. 45, str. 6).

Konfucij in žena (št. 48, str. 6).

Vladimir Štiglic: *Lisica in kozel* (št. 50, str. 6).

Čerkeska pravljica (št. 52, str. 6).

Pele: *Pametna papiga* (št. 54, str. 6).

Zakaj se kamela ob napajanju ozira (št. 54, str. 6).

Kmet in plemič (št. 57, str. 6).

Pes in volk (št. 59, str. 6).

Jože Varl: *Razoglavi mak* (št. 59, str. 6).

Veliki kitajski zid (št. 61, str. 6).

Mark Twain: *Tom išče zaklad* (št. 62–65, 67–71, 73, 74, 76, 77, 78, 79).

Štorklja ni vedno štorklja (št. 63, str. 6).

Manfred Georges: *Poštno ležeče* (št. 65, 67, 69).

Jože Varl: *Papirnati in čokoladni vojaki* (št. 65, 67).

Dušan Bavdek: *Stojnica* (št. 69, str. 6).

Črna ovčka (št. 71, str. 6).

Pikec (št. 73, str. 6).

Kokoška (št. 73, str. 6).

Lena deklica (št. 73, str. 6).

Gospod Moki in njegovi psički (št. 75, str. 6).

Zgodba o Ivančku in njegovi mački (št. 77, str. 8).

Pametna lisica (št. 77, str. 8).

Veverica in sraka (št. 79, str. 6).

Petelin – lev (št. 79, str. 6).

Volk in vest (št. 80, str. 6).

Srečni lev (št. 82, str. 6).

Sajkin lev (št. 84, str. 6).

Čarobni kompas (št. 84, 86, 88).

Zala lisica (št. 86, str. 6).

Jože Varl: *Rakljev splav* (št. 88, 91).

FA: *Kraljevi konj* (št. 91, str. 6).

Miha Klinar: *Mati* (št. 93, str. 11).

Solze (št. 93, str. 10).

Netopir (št. 94, str. 6).

Hišica (št. 94, str. 6).

Kuna in lisica (št. 96, str. 6).

Ukradena svinja (št. 96, str. 6).

Slonova prijateljica (št. 96, str. 6).

O žabi, ki so jo prelisičili (št. 98, str. 6).

Jazbečar in mačka (št. 98, str. 6).

K. Makuc: *Tisočak v Mlaki* (št. 100, str. 13).

Jože Varl: *Bojanovo novo leto* (št. 100, str. 8).

1958

Mimi Malenšek Konič: *Vigenci, II. del* (št. 1–27).

K. M.: *Novoletna zamera* (št. 1, str. 6).

Pripovedka o Ajdni (št. 4, 8, str. 6).

Modra lisica (št. 4, str. 6).

Pele: *Požrešni krap* (št. 12, str. 6).

Ostani to, kar si (št. 16, str. 6).

Sir (št. 16, str. 6).

Morska pošast (št. 20, str. 6).

F. A.: *Milo za drago* (št. 24, str. 6).

Pele: *Pes in volk* (št. 28, str. 6).

Skromna vijolica (št. 28, str. 6).

Frank Owen: *Eddie Chapman pripoveduje* (št. 29–48, 60–100).

Čebelica na ogledih (št. 32, str. 6).

Vihar na morju (št. 33, str. 11).

Mačka (št. 37, str. 6).

Jože Vral: *Pes in zajec* (št. 37, str. 6).

Pripovedka o sviloprejki (št. 41, str. 6).

Pele: *Vrabček in kanarček* (št. 41, str. 6).

M. Z.: *Vsak dan dva delavnika* (št. 42, str. 3).

Tončkov boj z brdavsom (št. 45, str. 6).

F. A.: *Dober nasvet* (št. 60, str. 6).

S. J.: *O dragem avtomobilu* (št. 64, str. 7).

Divji mož in jagnje (št. 64, str. 6).

Prebrisana rasa (št. 68, str. 6).

10 pametnih sinov (št. 72, str. 6).

Pikec in Pokec (št. 76, str. 6).

Ne! (št. 80, str. 6).

Resnična zgodba Ane Frank (št. 82, 84).

Nenasitna žaba (št. 84, str. 6).

Jože Varl: *Luka Podplat je našel zaklad* (št. 88, str. 6).

Peter Struna: *Vihar pod Triglavom* (št. 92–100).

Prevedla M. Š.: *Ptička in slon* (št. 92, str. 11).

Prevedla M. Š.: *Kako sta šakala speljala medveda na led* (št. 93, str. 6).

Brodar (št. 97, str. 6).

Kobilici in mravlja (št. 97, str. 6).

1959

Peter Struna: *Vihar pod Triglavom* (št. 1–41).

Frank Owen: *Eddie Chapman pripoveduje* (št. 1–7).

Mimi Malenšek Konič: *Vigenci, II. del* (št. 10–84).

6.2.2. Poezija

1953

Miha Klinar: *Nini sladkosneda* (št. 2, str. 7).

Miha Klinar: *Nini in sneg* (št. 3, str. 6).

Jože Fister: *Uganite ga* (št. 7, str. 6).

Milena Kompare: *Rak bi rad v šolo* (št. 9, str. 6).

1954

Miha Klinar: *Rdeča pesem* (št. 18, str. 1).

Jože Fister: *Talcem* (št. 34, str. 3).

1955

Miha Klinar: *Pesem delavske mladine* (št. 21, str. 1).

Miha Klinar: *Pastel* (št. 21, str. 2).

Miha Klinar: *Umirajoči delavec* (št. 21, str. 3).

Miha Klinar: *Na cesti, ki je še ni* (št. 21, str. 5).

Miha Klinar: *Ob plavžu* (št. 21, str. 5).

Miha Klinar: *Pantomima* (št. 21, str. 7).

1956

Martina Bidovčeva: *Novoletne želje* (št. 1, str. 10).

Martina Bidovec: *Zimska pesem* (št. 4, str. 6).

Martina Bidovec: *Ptički prosijo* (št. 12, str. 6).

Martina Bidovec: *Ujeti ptiček* (št. 16, str. 6).

Bronislava Srebočan: *Osamljeno drevo* (št. 20, str. 6).

Martina Bidovec: *Spomin* (št. 24, str. 6).

Martina Bidovec: *Polžek in miška* (št. 28, str. 6).

Martina Bidovčeva: *Na poljani* (št. 28, 32, 35, 39, 43).

Bronislava Srebočan: *Prvi maj* (št. 35, str. 4).

Martina Bidovčeva: *Spet toplo sije ...* (št. 43, str. 5).

Martina Bidovčeva: *Na počitnice* (št. 47, str. 6).

Martina Bidovčeva: *Mak* (št. 55, str. 6).

Martina Bidovčeva: *Črni muren* (št. 67, str. 6).

Martina Bidovčeva: *Mnogo sreče* (št. 75, str. 6).

Milena Kompare: *Naš fant gre v šolo* (št. 79, str. 8).

Jože Fister: *Slovo od ptičic* (št. 87, str. 6).

Martina Bidovec: *Naš Milan* (št. 91, str. 6).

1957

Maksim Gorki: *Pesem o burjevestniku* (št. 86, str. 1).

Miha Klinar: *Nini sanja* (št. 1, str. 6).

Martina Bidovčeva: *Darjina pesem* (št. 11, str. 6)

Miha Klinar: *Nagajivka* (št. 13, str. 6).

Milena Kompare: *Snežni mož je odšel* (št. 15, str. 6).

F. Srebočan: *Pismo* (št. 19, str. 6).

Miha Klinar: *Konjiček* (št. 21, str. 6).

Miha Klinar: *Uspavanka* (št. 23, str. 6).

Miha Klinar: *Goske* (št. 25, str. 6).

Miha Klinar: *Zvončki* (št. 27, str. 6).

Jože Fister: *Mihec in pika* (št. 31, str. 6).

Miha Klinar: *Aprilska* (št. 36, str. 6)

Tončka Perčič: *Deca raja* (št. 42, str. 6).

Bronislava Srebočan: *Žabja serenada* (št. 45, str. 6).

Martina Bidovec: *Gostija* (št. 48, str. 6).

Miha Klinar: *Večer* (št. 48, str. 6).

Jože Fister: *Žabje morje* (št. 50, str. 6)

Miha Klinar: *Povest o encijanu* (št. 52, str. 6).

Martina Bidovec: *Črni murn* (št. 52, str. 6).

Martina Bidovčeva: *Ples na polju* (št. 54, str. 6).

Bronislava Srebočan: *Mlin* (št. 54, str. 6).

Tončka Perčič: *Če bi bil ...* (št. 59, str. 6).

Miha Klinar: *Iskre* (št. 59, str. 6).

Tončka Perčič: *Tonček sanja* (št. 61, str. 6).

Miha Klinar: *Nini o figah* (št. 61, str. 6).

Martina Bidovec: *V skritem grmu* (št. 63, str. 6).

Tončka Perčič: *Ajda* (št. 65, str. 6).

Tončka Perčič: *Mamica, povej* (št. 65, str. 6).

Martina Bidovčeva: *Mnogo sreče* (št. 69, str. 6).

- Tončka Perčič: *Pozabljena punčka* (št. 71, str. 6).
Martina Bidovec: *Kužek na sprehodu* (št. 73, str. 6).
Martina Bidovčeva: *Na livadi* (št. 75, str. 6).
Tončka Perčič: *Tončkova trgovina* (št. 77, str. 6).
Miloš Macarol: *Zlata jesen* (št. 80, str. 6).
Tončka Perčič: *Pozno zjutraj* (št. 82, str. 6).
Tončka Perčič: *Tri lučke* (št. 84, str. 6).
Miloš Macarol: *Ob zatonu sonca* (št. 88, str. 6).
Miloš Macarol: *Zima se bliža* (št. 90, str. 6).
Tončka Perčič: *Domovina* (št. 92, str. 6).
Tončka Perčič: *Tonček je bolan* (št. 93, str. 6).
Tončka Perčič: *Polja trudna* (št. 95, str. 6).
Miloš Macarol: *Zajčji lov* (št. 97, str. 6).

1958

- Miha Klinar: *Zimska zgodbica* (št. 4, str. 6).
Lastovkino pismo (št. 20, str. 6).
Dobra knjiga (št. 20, str. 6).
Ema Kompare: *Note za punčko* (št. 24, str. 6).
Stanko Rozman: *Ljuba pomlad* (št. 28, str. 6).
Ema Kompare: *Mlada Darja je ob šopek* (št. 32, str. 6).
Ema Kompare: *1. maj* (št. 33, str. 11).
Ema Kompare: *Mija v gugalnici* (št. 45, str. 6).
Tončka Perčič: *Ko ajda cvete ...* (št. 68, str. 6).
Teta Darina: *Šolarčka* (št. 76, str. 6).
Martina Bidovec: *Naša Nada* (št. 84, str. 6).
Martina Bidovec: *Domovini* (št. 92, str. 11).
Bronislava Srebočan: *Otroci se igrajo* (št. 92, str. 11).
Ema Kompare: *Naš Bobi* (št. 97, str. 6).

7. Avtorstvo

Avtorje,¹⁸ ki so objavljali v *Gorenjskem glasu*, sem razdelila v 4 skupine, in poleg vsakega pripisala še delo in število objavljenih del.

1. Slovenski avtorji, ki so se podpisovali s polnim imenom in priimkom, in avtorji, katerih psevdonim je razrešen.
2. Nerazrešeni psevdonimi avtorjev ali kratično podpisovanje.
3. Tuji avtorji.
4. Dela brez navedbe avtorstva.

1. Slovenski avtorji, ki so se podpisovali s polnim imenom in priimkom, in avtorji, katerih psevdonim je razrešen.

Janez Ambrožič: *Na Pokljuki*.

I. Ausec ali I. A. Objavil je tri besedila: *Milenina smrt*, *Prvič* in *Nylon Pepeta Fičfiriča*.

Ivan Bertoncelj: *Slavna dražgoška bitka*.

mojster Brtoncelj, s pravim imenom Joža Bertoncelj. Objavil je pet besedil: *Prvi konsum – Iz stare Kroke*, *Mojster Tinač – Zgodbe iz stare Kroke*, *Boj za koze – Zgodbe iz stare Kroke*, *Tesarji Štangelni – Zgodbe iz stare in nove Kroke*, *Koledniki – Zgodbe iz stare in nove Kroke*.

Janko Blažej: *Padec*.

Fran Bober: *V svitu majskih dni* (pesem).

Vladimir Bregar: *Mi gradimo*.

Vladimir Brezar: *Naša petletka* (pesem).

Ivan Cankar: *Skodelica kave*.

France Cvenkel. Objavil je štiri besedila: *Lovski čuvaj Tomaž*, *Takrat ji je bilo najteže*, *Triglav* in *Če spomin seže 11 let nazaj*.

A. Čebulj. Objavil dve besedili: *Spomin* in *Pogovor s tujcem*.

Milan Dolenc: *1. maj 1942 na Rogu*.

Majda Dovgan: *Ponoči čez Bistrico*.

Marja Fortič: *Spomin na junaka*.

Lojze Hafnar: *G-11*.

Ivan Jan. Objavil dve besedili: *Zavožena pot* in *Sosedje pod Stolom in Begunjščico*.

Josip Jurčič: *Jurij Kozjak, slovenski janičar*.

¹⁸ Pod to kategorijo sem vključila le avtorje pripovedne proze za odrasle.

Josip Jurčič, Janko Kersnik: *Rokovnjači*.

France Kavčič – Veljko: *Borba na Osovniku*.

Janko Kersnik: *Otroški dohtar*.

Miha Klinar ali M. Klinar. Objavil je tri prozna besedila: *Trupli pod pečinami* – Iz partizanskih dnevnikov, *Beg* in *Mati*, in sedem pesmi: *Rdeča pesem*, *Pesem delavske mladine*, *Pastel*, *Umirajoči delavec*, *Na cesti, ki je še ni*, *Ob plavžu* in *Pantomima*. Objavil je še več otroških priložnostnih pesmi.

Cvetko Kristan: *49 mesecev v pregnanstvu med brati Srbi*.

K. Makuc: *Tisočak v Mlaki*.

Mimi Malenšek Konič. Objavila je dve besedili: *Cilka* – *Odar Tatjana* in *Vigenci*.

Vojko Novak: *Vsakdanje življenje*.

Rade Pavčič. Objavil je prozno besedilo *Nočna akcija* in več pesmi *Odmev Koroške*, *Na avtostrado*, *Ob smrti Otona Župančiča*, *V svitu majskih dni*, *Kako je veliko to majhno srce*, *V nove dni*, *Vstani, glej, dan je*, *Podajali smo opeko z roke v roko*, *K novemu letu*, *Na gradnji Zadružnega doma*, *Zimski sonet*, *Plaz pod Storžičem* in *V pomlad*.

Bojan Pisk: *Tam v dalji* (pesem).

Tone Podgoršek: *Pri frontovcih in gozdarjih v Rdeči dolini*.

Ivo Porenta – Vojko. Dve besedili: *Na poti v svobodo* in *Partizanske razglednice*.

Alojz Ravbar. Dve besedili: *Čuden pogreb* in *Zgodba o starem denarju*.

Ivan Ribič. Objavil je šest besedil: *Sestanek*, *Srečanje*, *Neke noči*; mladinska dela: *Pastir Gaber*, *Anka*, *Godec Miha* in *divji mož*.

Janko N. Rogelj. Objavil je tri besedila: *Vaška kronika*, *Stara mati partizanka*, *Propaganda in strahovi*.

Peter Struna: *Vihar pod Triglavom*.

Milka Šorl: *Borba na Okroglem*.

France Štefe – Miško: *Rojstvo kokrškega odreda*.

Ivan Tavčar: *Šarevčeva sliva*.

Ivo Zorman: *Vse je bil natanko premislil*.

Nande Žužek: *Zgodba o pralnem stroju*.

France Žvan: *Skojevčeva preizkušnja*.

2. Nerazrešeni psevdonimi avtorjev ali kratično podpisovanje

F. C.: *Divji prašiči so se maščevali.*

Dagmar: *Kako smo praznovali drugo obletnico ustanovitve OF?*

K. F.: *Niso se predali ... ponosno so rajši smrt izbrali!*

S. J.: *O dragem avtomobilu.*

V. J.: *Spomini na Treviso in Gonars.*

J–o. Objavil je dve besedili: *Ujetnik in Izdajalec.*

Lin Armik. Objavil je dve besedili: *Milena in Dozoreli češmin.*

K. M. Objavil je dve besedili: *Tonetov prvi maj in Novoletna zamera.*

Marij: *Vse moste v zrak.*

Martel. Objavil je štiri besedila: *Nova borba za Kočevski Rog, Marko je naročil, Upor v koncentracijskem taborišču Stare Gradiške in Trdni smo, da nikdar tako.*

...nda: *Vržite mino!*

Partizanka: *Junaška mati.*

M. S.: *Dogodek izpod Kepe.*

Sa-ša: *Glejte, moji sinovi!*

Slovenko. Objavil je štiri besedila: *Le Jože je ostal na Stolu, Jožeta Čufarja – 1. Maj, Kako je Cankarjev bataljon zažgal železniški most v Mostah pri Žirovnici in Žirovniška postaja je zagorela.*

R. I. Stojan: *Težka je bila naša pot.*

L. T.: *Ženska na pločniku.*

J. V.: *Vozni listek.*

Vanda: *Prvi maj v partizanski bolnici.*

M. Z.: *Vsak dan dva delavnika.*

3. Tuji avtorji

A. Arbeles: *Krik iz noči.*

Vicky Baum: *Zdravstvuj, mali mož.*

Karel Čapek. Objavil je dve besedili: *Pasja, zgodba in Prva izmena.*

Manfred Georges: *Poštno ležeče.*

Maksim Gorki: *Pesem o burjevestniku.*

Zane Grey: *Tam, kjer sonce zahaja.*

Ariel Kassack. Objavil je tri besedila: *Roke*, *Zakleta hiša* in *Oporoka*.

E. Löhndorf: *Tropska simfonija*.

Desanka Maksimović: *Spomin na vstajo* (pesem).

Guy de Maupassant: *Berač*.

Frank Owen: *Eddie Chapman pripoveduje*.

Ervin Paulsen: *Dva na seniku*.

Paul Quentin: *Rendes-vous pod Eifflovim stolpom*.

Georges Simenon: *G-7*.

Theodor Storm: *Ustobrbec*.

Richard Wright: *Afrika in jaz*.

Émile Zola: *Zmaga*.

Pereira Gomes: *Prvi zaslužek*.

4. Dela brez navedbe avtorstva

A minus B

Matevž je izdal povelje ...

Operacija Cicero ni bila nemški vohunski podvig

Največja tragedija v zgodovini pomorstva

Smrt v gorah

Pogum

Mr. Beuson mora odpotovati

Predpustna sodba

Resnična zgodba Ane Frank

Pesem dela

Iz partizanskih spominov borca VII. UB Franceta Prešerna

Po drznih poteh skozi smela dejanja junaških Cankarjevcev

Terenec Urh

Nalogo sem izpolnil

8. Kratke biografije avtorjev

Mimi Malenšek (roj. Konič) (*8. 2. 1919, Dobrla vas na Koroškem), pisateljica. Živel je v Podbrezjah na Gorenjskem pri očetu in njegovih starših. Nižjo gimnazijo je obiskovala v Kranju, nato je končala trgovski tečaj in knjižničarsko šolo v Ljubljani. Nekaj časa je bila novinarka, po letu 1945 pa pretežno samostojna književnica. Spada med najplodnejše slovenske pripovednice. Napisala je vrsto romanov in povesti, ki opisujejo našo preteklo in »polpreteklo« zgodovino, zato njeno delo zajema tematsko dva večja sklopa: romani in povesti z novejšo tematiko (npr. *Sonce vročega avgusta*, *Senca na domačiji*, *Temna stran meseca*, *Minuta molka*) in zgodovinski (npr. *Pod Triglavom*, *Mlin nad Savo*, *V starodavnih časih*, *Marija Taborska*, *Bratstvo*, *Vigenci*, *Črtomir in Bogomila*). Poleg zgodovinskih romanov in povesti je pisala življenjepisne znanih in zaslužnih Slovencev, pa tudi mladinska dela (npr. *Podlesnice*, *Lučka na daljnem severu*).

Marjan–Miha Klinar (*13.7.1922, Jesenice, † 23.3.1983, Jesenice), pesnik, pisatelj, publicist. Leta 1944 je kot partizan vodil kulturno življenje v Ziljski dolini, po osvoboditvi časnikar, urednik. V pesmih je motivno zajemal iz življenja koroških partizanov, v črticah, novelah in romanih pa obravnaval nacionalne in socialne boje pred vojno, med NOB in po njej. Proučeval zgodovino jeseniškega delavstva, napisal prvo monografijo o Prešernovi brigadi. Dela: pesniške zbirke *Mrtvi bataljon* (1945), *Zeleni torzo* (1958), *Na mrtvi straži* (1973), *Novembrska balada* (1944, 1980). Pripovedna proza: romana *Roparji*, *Čas na brezcestju* (1966); *Železar* 1957–59; novele *Češnja onkraj ceste* (1959), *Žara s pepelom* (1960); *Mesta, ceste in razcestja* (tetralogija: *Žena*, *Tri leta dolga pot*, *Domovina*, *Razcestje*) 1967–71; *Železar* 1968–70; mladinska povest *Tigrovec Žef* (1972, 1974).

Ivan Ribič (*23.1.1920, Ljubljana, †2.2.1982, Bled) pisatelj. Končal je gimnazijo v Ljubljani, med drugo svetovno vojno je bil interniran v Gonarsu, od leta 1943 pa je bil v partizanih. Po drugi svetovni vojni je bil nekaj časa operni režiser v Mariboru, nato predavatelj na Jesenicah, slednjič samostojni književnik. Njegova proza se veže predvsem na partizansko tematiko. Pisal je tudi za mladino (npr. povest *Kala*) ter filmske (npr. *Dolina miru*, *Kala*, *Ne, joči Peter*, *Srečno*, *Kekec*) in televizijske scenarije. Dela: dve povesti *Stopinje v gozdu – Zgodba o zakladu* (1953, 1982), novele *Gozdovi so mi povedali* (1954), kronika *Ljudje onkraj reke* (1954), povest *Sin* (1958); mladinska proza *Povesti z gora* (1952), *Kala* (1956, 1978).

9. Statistična analiza

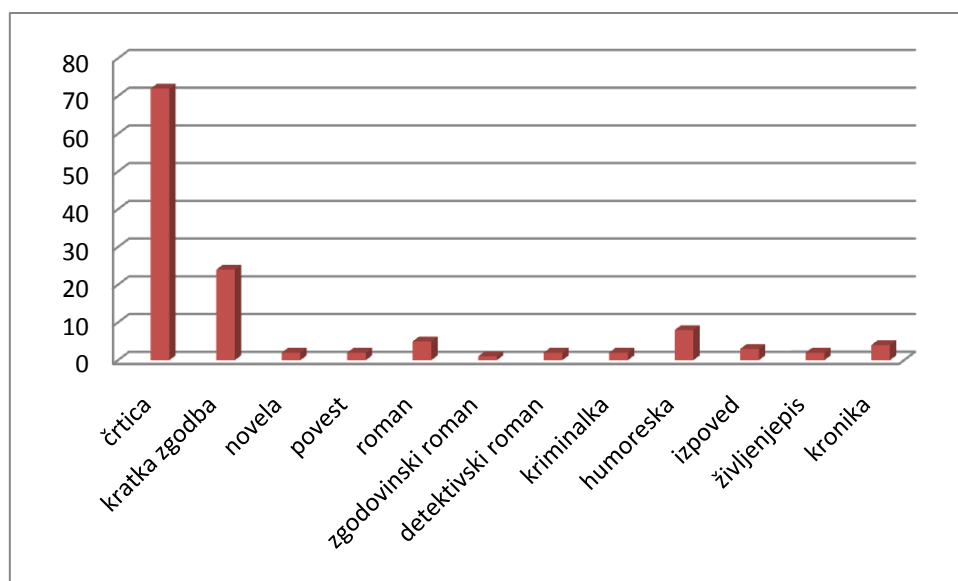
Da bi bil dosežen namen diplomskega dela, tj. pokazati na bogato in raznoliko leposlovno bero, ki se je ponujala bralcu v tem obdobju, sem v tem poglavju želela prikazati še nekaj podatkov, ki časopis naredijo zanimivejšega, obenem pa ponuditi možnost nadaljnjega raziskovanja.

V spodnji tabeli sem prikazala število pripovednoproznih besedil po letnikih, kjer sem se osredotočila le na pripovednoprozna dela za odrasle in zanemarila delež mladinske literature.

1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
–	6	8	18	17	19	8	15	10	14	8

Tabela 6: Število pripovednoproznih besedil

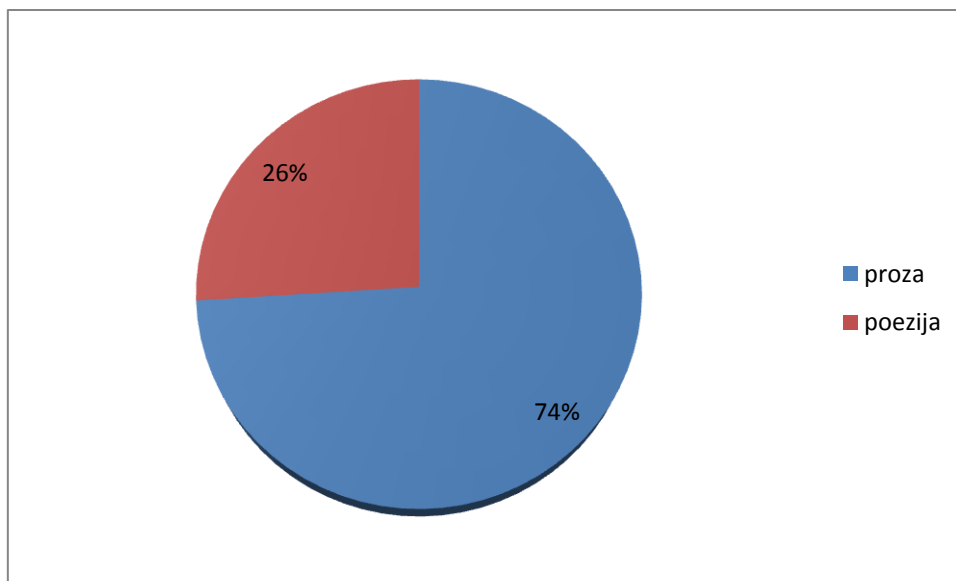
Iz tabele je razvidno, da 1948. leta časopis še ni namenil prostor leposlovnim vsebinam, kar štejem za posledico vpliv vojnih časov. Že v naslednjem letniku so v prvi številki objavili podlistek, ki je imel kar osem nadaljevanj, kar me je presenetilo, saj sem pričakovala le enkratni podlistek brez nadaljevanj. V podlistkih, objavljenih v letu 1949, je bila samo tematika druge svetovne vojne, medtem ko v naslednjih letih vojna tematika in druga tematika zasedata enakovreden delež. V naslednjih letih 1951–1953 je opazen porast proze, po letu 1953, ko se je *Gorenjski glas* preimenoval v *Glas Gorenjske*, pa večji del prostora namenijo mladinskemu leposlovju in prozi, ki sta v vsaki drugi številki imeli rezervirano celo stran, zato temu ustrezno leposlovje za odrasle z leti ne narašča.

Slika 10: Vrstne oznake v pripovedni prozi

V izbranem desetletju je od 123 pripovednih del, ki so bila objavljena v časopisu, kar 87 podlistkov, ki so enkratni, torej brez nadaljevanj, zato je iz tega razvidno, da prevladuje kratka proza. Med srednje dolgo prozo sem vključila deset besedil, ki imajo razpon nadaljevanj med 10 in 25, medtem ko med dolgo prozo tiste podlistke, katerih nadaljevanje se razteza med 40 in 100, torej pet besedil. Največ nadaljevanj ima roman *Vigenjci*, prvi del 98, drugi 100.

Razmerje med proznimi deli s tematiko druge svetovne vojne in z drugo tematiko je enakovredno, kar preseneča, saj sem pričakovala, da bo prevladovala prva glede na čas izhajanja časopisa takoj po drugi vojni. Tako sem želela še določiti razmerje med gorenjskimi in negorenjskimi dogajališči, kar gre v prid prvim, saj je pričakovano, ker so morda načrtno objavljali podlistke z vojno tematiko z dogajališčem na Gorenjskem in s tem bralce seznanili s potekom vojne in dogajališči. Le v treh podlistkih je dogajanje postavljeno drugam, in sicer v enem v Kočevski Rog, pri dveh pa v tujino, in sicer v Bosno in Srbijo.

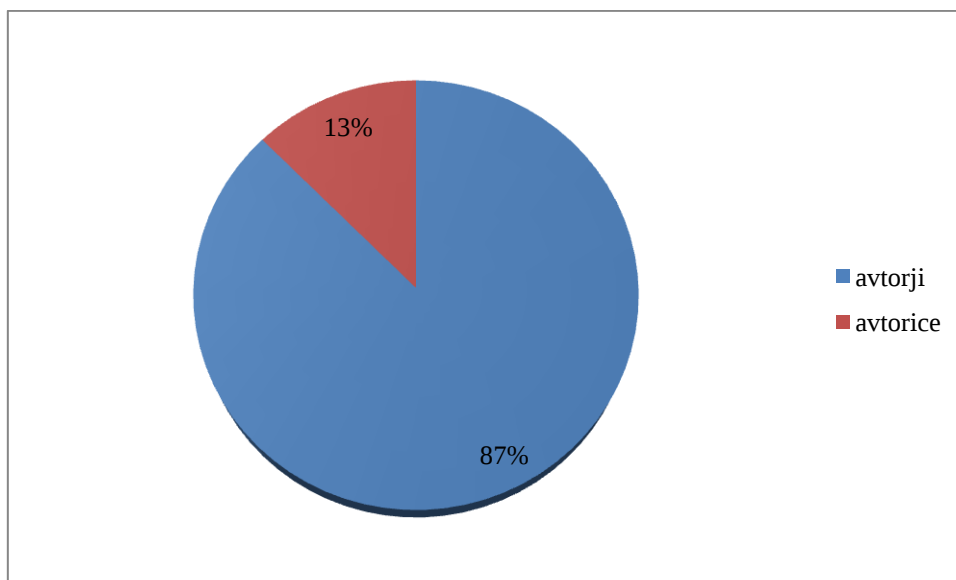

Slika 11: Delež objavljene proze in poezije

Zgornji graf prikazuje pričakovane rezultate, saj proza zaseda več prostora in tudi bralci jo rajši prebirajo kot poezijo.

Pri nadaljnji analizi sem upoštevala samo tiste avtorje, katerih ime je poznano in niso kratična ali psevdonimi. Razen nekaj izjem gre za splošno manj znane ali bolj lokalno poznane avtorje (Mimi Malenšek, Miha Klinar, Ivan Ribič). Prevladujejo domači avtorji, kar gre pripisati povojnemu času, v katerem je v ospredju občutenje pripadnosti domovini in močna narodna zavest. Razmerja med gorenjskimi in negorenjskimi avtorji, kar bi bilo zelo dobro ponazoriti in predstaviti, ni bilo mogoče določiti, saj je o avtorjih podlistkov zelo malo ali skoraj nič znanega, ker so po večini objavljali pod psevdonimom oz. so se kratično podpisovali. Lahko pa kot zanimivost za nekaj avtorjev podam njihov kraj bivanja: Mojster Brtoncelj ali Joža Bertoncelj (Kropa); Miha Klinar in Janko Blažej (Jesenice); Mimi Malenšek (Podbrezje); France Cvenkel (Ljubno na Gorenjskem); Ivan Jan (Rečica pri Bledu); Ivan Ribič (Bled); Janko N. Rogelj (Kranj); France Kavčič – Veljko (Škofja Loka) in Cvetko Kristan (Idrija). Kljub podatkom ne morem določiti razmerja ali gre za prevlado gorenjskih ali negorenjskih avtorjev, saj kot sem že zapisala, za večino ni podatkov oz. so kratično podpisani.

Spodnja slika prikazuje delež avtorjev in avtoric pripovednoproznih besedil, kjer je opazna prevlada avtorjev.

Slika 12: Delež avtorjev in avtoric pripovednoproznih besedil

Preseneča dejstvo, da kljub takratni skupni državi Socialistični federativni republiki Jugoslaviji niso objavili dela kakega jugoslovanskega avtorja. To si razlagam le s tem, da so morda imeli načelo, da naj prevladuje domače leposlovje oz. dela lokalnih, tj. gorenjskih avtorjev, kar gre pripisati povojnemu času, v katerem je v ospredju občutenje pripadnosti domovini in močna narodna zavest. Na podlagi tega sem določila besedilom izvor, vendar le pri avtorjih, katerih ime je znano: 88 domačih, 1 avstrijsko, 1 češko, 3 francoska, 1 belgijsko, 3 ameriška, 1 rusko, 2 nemški in 1 portugalsko. Od 123 besedil je 88 domačih, kar je pričakovan rezultat.

10. Povzetek

Časopis, ki naj bi bil povsem gorenjski, je zvesto prikazoval sliko takratne Gorenjske in ohranjal kulturno zavest. To je dokazovalo načelo, da naj pišejo čim bolj preprosto in živo, njegova osnovna naloga pa je bila vzgajati ljudi, jim širiti politično, gospodarsko in kulturno obzorje ter jih organizirati v skupni boj za skupen cilj – za socializem. Preposti bralci so ga vzljubili in vzeli za svojega – s tem pa sta število izvodov in ugled časopisa naraščala.

Ker je bil *Gorenjski glas* lokalni časopis, namenjen široki množici ljudi, od najpreprostejših do intelektualcev, so tudi zgodbe temu primerne – od preprostih spominskih črtic z vojno tematiko do povesti in romanov za izkušenega bralca, saj so pri objavi podlistkov tujih avtorjev poskušali slediti trenutnim smernicam leposlovne kulture.

Leposlovje z vojno tematiko je napisano iz iskrene človeške bolečine, ki jo je za sabo pustila dolgoletna vojna in spomini. Bila je zelo osebna in čustvena – spomini, ki niso hoteli zamreti in ki so morali priti na dan in povedati bralcem, kako težko je bilo takratno življenje. Preteklosti ne moremo izbrisati, zato avtorji partizanske spominske proze svoje spomine na uporniške dni in preživeta vsa grozodejstva zlivajo v zgodbe. Mesto objave dobijo tudi dela, kjer v ospredje prihaja zgodba z drugačno tematiko, tj. črnsko, kriminala in umorov, ljubezensko.

Kot sem že zapisala, prevladuje enkratna proza, tj. tista brez nadaljevanj. Presenetilo me je dejstvo, da sta samo dve seriji podlistkov izšli v knjižni obliki, in sicer roman *Vigenjci* in *Kroparske zgodbe*. Objavljenih je bilo še kar nekaj zelo dobrih in kakovostnih zgodb, ki bi prav tako lahko izšle v knjižni obliki – eden takšen je roman jeseniškega avtorja Miha Klinarja *Beg* in trinajst kratkih zgodb *Vihar pod Triglavom* avtorja Petra Strune. Zakaj je temu tako, je težko ugotoviti, ali so bili vsi podlistki le »muhe enodnevnice« ali pa so nanje preprosto pozabili, in bi se moral najti nekdo, ki bi jih ponovno spravil na plan, tokrat morda v digitalni obliki.

Preučevanje leposlovja v časopisu v izbranem desetletju ni dokončno, saj se v analizo ponujata še velik delež poezije in mladinske proze, ki bi prinesla zanimive rezultate, obenem pa tako mlajšim kot odraslim bralcem ponudila novo in zanimivo čtivo.

11. Literatura

France Bernik in Marjan Dolgan: *Slovenska vojna proza 1941–1980*. Ljubljana: Slovenska matica, 1988.

Leksikon slovenska književnost. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1996.

Aleš Gabrič: *Slovenska agitpropovska kulturna politika 1945–1952*. Ljubljana: Založba Mladika, 1991.

Matjaž Kmecl: *Mala literarna teorija*. Ljubljana: Mihelač in Nešović, 1996.

Anja Miklavčič in Ana Pahor: *Ali naj Gorenjski glas postane dnevni časopis?* (raziskovalna naloga). Kranj, 2003.

Dušan Nećak, Jože Prinčič Jože: *Slovenci in Makedonci v Jugoslaviji*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1999. 105–118.

Jože Prinčič: *Slovensko gospodarstvo v drugi Jugoslaviji (1945–1991)*. Ljubljana: Modrijan, 1997.

Janko Prunk: *Kratka zgodovina Slovenije*. Ljubljana: Založba Grad, 1998.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: DZS, 2000.

12. Viri

Gorenjski glas: glasilo Osvobodilne fronte za Gorenjsko. Leto 1–2 (1948–1949).

Gorenjski glas: glasilo Osvobodilne fronte za Gorenjsko. Leto 3 (1950).

Gorenjski glas: glasilo Osvobodilne fronte za Gorenjsko. Leto 4 (1951).

Gorenjski glas: glasilo Osvobodilne fronte za Gorenjsko. Leto 5 (1952).

Glas Gorenjske. Leto 6 (1953).

Glas Gorenjske. Leto 7 (1954).

Glas Gorenjske. Leto 8 (1955).

Glas Gorenjske. Leto 9 (1956).

Glas Gorenjske. Leto 10 (1957).

Glas Gorenjske. Leto 11 (1958).

Glas Gorenjske. Leto 12 (1959).

13. Izjava o avtorstvu

Podpisana študentka, Anja Miklavčič, izjavljam, da sem avtorica diplomske naloge z naslovom *Leposlovje v Gorenjskem glasu*. S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem diplomsko nalogo izdelala samostojno pod mentorstvom red. prof. dr. Mirana Hladnika.
- sem upoštevala avtorske pravice avtorjev tistih del, ki sem jih uporabila kot vire ter jih ustrezno navedla.
- je elektronska oblika diplomske naloge identična s tiskano obliko diplomske naloge.
- soglašam z javno objavo elektronske oblike diplomske naloge.

Ljubljana, dne _____

Podpis: _____